

Актыўны ўдзел у мастацкай самадзейнасці стаў добрай традыцыяй працоўных папярэдняй вобласці. Сялетні год — у сувязі з падрыхтоўкай да саракавай гадавіны Кастрычніка і VI Суветнага фестывалю моладзі і студэнтаў — прынес вельмі многа цікавага. Гэта і астафета культуры, і агляды народнай творчасці, і адны дружбы, і многія іншыя формы і метады культурна-асветнай работы.

Астафета культуры разраслася ў сапраўды цікавую падзею не толькі нашай, але і суседніх абласцей. Яна пачалася з праверкі выканання сацыялістычных абавязанасцей у саапарце паміж калгасамі. Абаронаўчыца на сходах вынікі гаспадарчай дзейнасці, калгаснікі вырашылі ўзяцца паказаць і сваё майстэрства народнага шывання, таца, музыкі.

Гэта пачалося ў калгасе Глыбоцкага раёна. А потым узаемныя аглянды паміж калгасамі выдзілі ў аглянды паміж раёнамі, якія саапарнічаюць. І так па ўсёй вобласці. Накіроўваючыся да суседзей з астафетай культуры, людзі везлі з сабою альбом, у якім старонка за старонкай складалася вялікая апаздаванне аб творчым жыцці калгаснікаў. Астафета культуры стала масавым аглядам усёй культуры-асветнай работы на вёсцы.

Што да нас астафета культуры? За год колькасць гурткоў мастацкай самадзейнасці павялічылася больш чым на 400. Цяпер у нас у 1800 такіх гурткоў удзельнічае больш 20 тысяч чалавек. У нас цяпер 82 аркестры духавых і народных інструментаў, у той час, калі ў мінулым годзе іх было толькі восем.

Разам з развіццём мастацкай самадзейнасці раслі і кадры не арганізавана і кіраўнікаў, а таксама маладыя самадзейныя кампазітары і паэты, скульптары і музыканты. Песні некаторых маладых кампазітараў, напрыклад, Багатава, Гембіцкага, Наумчыка і Чароднічкі, увайшлі ў рэпертуар многіх харавых калектываў вобласці. У працягу культуры і Дом народнай творчасці рыхтуюць другі зборнік песень маладых кампазітараў вобласці — «Снава наш край». Рыхтуюцца таксама альманахы твораў нашых маладых пісьменнікаў — «Нарач», шмундзі новыя карціны, развучваюцца танцы і песні.

За апошні час умацавалася наша дружба з суседнімі абласцямі — Гродзенскай, Мінскай, Віцебскай і братнімі рэспублікамі — Латвійскай і Літвой. Калектывы Амшанскага, Пастаўскага і Астравецкага раёнаў цяпер часта гасці ў Навагрудскім, Свянцянскім і Нямечынскім раёнах Літвы, зводзім калектывы вобласці няўдана наведваюць Вільнюс, Каўнас і Шаўляй, а Чэшскі раённы калектыв Літвы ў дні рабінскіх фестывалаў выступаў у Маладзечна, у Вілейцы і Паставах. Часта абменьваюцца калектывамі наш Браслаўскі раён з суседнімі раёнамі — Даўгапілскім і Браслаўскім Латвійскай ССР.

Астафета культуры дапамагла нам і ў вырашэнні задачы добраапаздавання культуры-асветных устаноў і ў будаўніцтве новых. За апошні час у вобласці пабудавана 150 калгасных клубаў. З усіх жадаў, у мінулым годзе, мы напяралі глыбокіх таварышаў за тое, што яны не надавалі належнай увагі павышэнню культуры калгаснай вёскі. Цяпер тут 17 з 20 калгасаў ужо маюць свае добрыя клубы са стацыянарнымі кіноапаратамі.

Многія рэбцы па добраапаздаванні клубу грамадскімі сіламі. У Браславе ўсю тэрыторыю каля Дома культуры размеркавалі паміж рознымі калектывамі прапрадзямства і ўстаноў горада. Кожнаму з іх далі пэўнае дараўненне — які і дзе пасадзіць дрэвы, клумбы і інш. Пры гэтым быў дакладна вызначаны тэрмін выканання работ. У выніку кожны калектыв зрабіў усё, што яму было дараўна. Замцаванне калектываў за асобнымі ўчасткамі тэрыторыі засталася і надалей, цяпер яны працягваюць даглядаць свае пасадкі. Гэты вопыт мы прывіваем іншым раёнам і спадзяемся, што да агляду культуры-асветнаму зможам унесці наведзі належны парадок.

Адначасова перад намі паўсталі новыя пытанні, якія патрабуюць вырашэння. Будынкі, якія ёсць на вёсцы, ужо не задавальняюць культурных патрб насельніцтва. Іх мала, яны псёсны і надобна раўнаправавацца. А адсюль неабходнасць вялікага будаўніцтва на вёсцы дамоў культуры.

Навучаныя горкім вопытам, перш чым прыступіць да работ, старанна вывучаць чарцяжы. Пры гэтым выдзіліліся памылак, прымушаючы праектараў шчыльней іці на справачанне і патаенне будаўнічых работ і канструкцый.

— Кажуць, што дом будзеца спаткаць на паперы, а потым на зямлі. У нас гэты рэбцы амаць адначасова, — з папракам да праектараўшчыкаў гаворыць майстар. — Добра, што ў нашай комплекснай брыгадзе — студэнты, амаль алы студэнты...

Убачыўшы наш запытальны погляд, Сіваляў, які бы падкрэслівачы свае апошнія словы, яшч раз сказаў: — Так, студэнты будаўнічага факультэта Гомельскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту.

З адным з іх мы пазнаёміліся, прайшоўшы па страмянах на другі бок дома, туды, дзе падышоўвалася рабочае месца для муляраў і дружна цюкалі цяслярскія сякеры. Гэта быў Сямён Лучкоўскі, шырокаслычы хлапец Сямёна Цясляра. Брыгада памятае той дзень, калі ў час работ прайшоў на будаўніцтва пляцоўку добра апраунты юнак. З-пад шапкі выбіваўся непаздасны чуб. Ён наблізіўся да муляраў і доўга глядзеў, як яны вялі кладку бутвага фундаменту. Адна з дзвюх-палосцін, наשמеліва прыжуркушы вочы, запытала ў яго: — А ты ведаеш, што гэта такое? — І паказала рукой на наслікі, якія вяліліся непадалёку ад вежавата крана.

— Наслікі, мілая мая, — зусім сур'ёзна адказаў юнак. — От дзіўна толькі: як гэта самыя наслікі ўжыліся ў нас пёбач з вежавым кранам? — А ты пастушай да нас, выжыпаць іх будзем разам.

Уласна кажучы, на гэтым адбыўся афіцыйны прыём на працу Сямёна Лучкоўскага, студэнта і цясляра ў перспектыве. Формальнасці адбыліся ўвечары ў аддзеле кадраў. З гэтага дня пачалася карпатлівая і настайлівая вучоба Сямёна Лучкоўскага. Удзельнічаў кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра Аляксеева і знаёміўся з цяслярскім майстэрствам, дапамагаў мулярам

вучыцца, прымушаў іх да работы, старанна вывучаць чарцяжы. Пры гэтым выдзіліліся памылак, прымушаючы праектараў шчыльней іці на справачанне і патаенне будаўнічых работ і канструкцый.

— Кажуць, што дом будзеца спаткаць на паперы, а потым на зямлі. У нас гэты рэбцы амаць адначасова, — з папракам да праектараўшчыкаў гаворыць майстар. — Добра, што ў нашай комплекснай брыгадзе — студэнты, амаль алы студэнты...

Убачыўшы наш запытальны погляд, Сіваляў, які бы падкрэслівачы свае апошнія словы, яшч раз сказаў: — Так, студэнты будаўнічага факультэта Гомельскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту.

З адным з іх мы пазнаёміліся, прайшоўшы па страмянах на другі бок дома, туды, дзе падышоўвалася рабочае месца для муляраў і дружна цюкалі цяслярскія сякеры. Гэта быў Сямён Лучкоўскі, шырокаслычы хлапец Сямёна Цясляра. Брыгада памятае той дзень, калі ў час работ прайшоў на будаўніцтва пляцоўку добра апраунты юнак. З-пад шапкі выбіваўся непаздасны чуб. Ён наблізіўся да муляраў і доўга глядзеў, як яны вялі кладку бутвага фундаменту. Адна з дзвюх-палосцін, наשמеліва прыжуркушы вочы, запытала ў яго: — А ты ведаеш, што гэта такое? — І паказала рукой на наслікі, якія вяліліся непадалёку ад вежавата крана.

— Наслікі, мілая мая, — зусім сур'ёзна адказаў юнак. — От дзіўна толькі: як гэта самыя наслікі ўжыліся ў нас пёбач з вежавым кранам? — А ты пастушай да нас, выжыпаць іх будзем разам.

Уласна кажучы, на гэтым адбыўся афіцыйны прыём на працу Сямёна Лучкоўскага, студэнта і цясляра ў перспектыве. Формальнасці адбыліся ўвечары ў аддзеле кадраў. З гэтага дня пачалася карпатлівая і настайлівая вучоба Сямёна Лучкоўскага. Удзельнічаў кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра Аляксеева і знаёміўся з цяслярскім майстэрствам, дапамагаў мулярам

ПРОЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЕДНАІЦСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ СІЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 63 (1182)

Серада, 7 жніўня 1957 года

Цана 40 кап.

За масавасцю у культмасветработце

туры, абсталявання іх добрымі кіноапаратамі і радыёпрыёмнікамі, набыцця музычных інструментаў, папаўнення бібліятэкі і г. д.

Цяпер будзеца 65 новых клубаў, якія павінны быць гатовы да 40-годдзя Кастрычніка.

Нажалі, не ўсеюды масовыя Саветы, праўленні калгасаў і грамадскія арганізацыі надаюць гэтайму пытанню належную ўвагу. Так, у многіх калгасе Крыўчэцкага, Відаўскага і Дунілавіцкага раёнаў зусім няма клубаў, бібліятэкі і хата-чытальні туляцца ў прыватных памішанках, а за будаўніцтва калгасных клубаў там яшчэ не баруцца. Будаўніцтва калгасных клубаў тэрмінова і тым, што да гэтага часу няма шырока даступных праектаў. А Дзяржбуд даўно мог-бы прапанаваць такія праекты.

На-ранейшаму для рэпертуару мастацкай самадзейнасці патрэбны зместовныя п'есы, вялікі і малыя, вострыя і разумныя фельетоны, апаздаванні для мастацкага чытання, песні і г. д. Праўда, удзельнікі самадзейнасці і самі часам рыхтуюць для сабе рэпертуар. Так, удзельніца самадзейнасці Брыльскаўскай хаты-чытальні Валожыцкага раёна тав. Ліштван, таварышчы з калгаса «Перамога» Глыбоцкага раёна самі складоў вострыя частушкі на надзвычайна і з поспехам іх выконваюць. Але гэта не можа нас задавоіць. А нахонт літаратурных твораў для самадзейнасці прасюбаў у адрас Саюза пісьменнікаў было многа. Шкада толькі, што ні Саюз пісьменнікаў, ні Белдзяржвыдат, ні Міністэрства культуры не вызначалі чужасцю і ўвагай да нашых прасюбаў.

Неабходна хутчэй вырашыць пытанне аб адукаваных кіраўніках мастацкай самадзейнасці. Не секрет, што многія з перапішчых выпускішчы Гродзенскага і Магілёўскага культасветвучылішч не сираўляюцца са сваёй работай. Вось, да прыкладу, прыбыла да нас з Гродзенскага вучылішча тав. Сідаровіч, якія праз некалькі месяцаў ужо расчаравалася ў культасветработце і паехала назад у Гродна на... курсы бухгалтараў; пакінула культуработу і паступіла правадніцай вагона тав. Кавалевіч і г. д. Чаму так здарылася з імі? Ды таму, што яны зусім вынадоўва трапілі на гэтую работу.

Але бывае і іншак, калі маладыя выпускішчы культасветвучылішч на нявонтнасці баруцца за ўсё, а потым хутка актываюць і зусім апускаюць рукі. Нядаўна мы прысутнічалі на канцэрце мастацкай самадзейнасці ў адным раённым Доме культуры. Канцэрт праходзіў неарганізавана, выкананне не вызначалася ні навізвой рэпертуару, ні майстэрствам, большая палавіна праграмы — гэта ўдзел аднаго чалавека, маладой дзяўчыны, якія сама дырыжыравала, сама акампаіравала на баяне і сабе і другім, сама і спявала і танцавала, а потым, дапусціўшы памылку, сарамліва пабегла са сцены.

Пасля канцэрта дзвючына прасіла прабачэння за наўдалы канцэрт... Аказваецца, прыбыўшы ў раён, яна хацела зрабіць сама, хоць, аразумела, далёка не ўсё магла. Так замест згуртавання калектыву, развяснення яго ініцыятывы яна па сутнасці, скавала работу, адтурхнула ад сабе многіх удзельнікаў. А паколькі яе ўласнае

Мікалай ЮЖЫК, сакратар Маладзечанскага абкома КП Беларусі.

выкананне не заўсёды аказвалася прыкладам для іншых, аўтарытэт маладога кіраўніка трапіўся, наступіла расчараванне. Дзвючына з горчыц расказала аб многім, чаго яна не атрымаў.

Важны сродак удзельму культуры-асветнай работы — музычная прапаганда. Для гэтага патрэбна масавае выданне нот, зборнікаў песень, добрых патэфонных пласцінак. Але гэта ў нас пастаўлена, на наш погляд, вельмі дрэнна. З-за адсутнасці добрай партытуры танцавальнай музыкі, кіраўнікі нашых аркестраў нярадка перааробляюць на танцы ўсё, што прыляцела, нават «Калыжанку» Моцарта. Пасля крытыкі грамадскіх ізаіольвага «Мішку» змяніў «Мой Вася», і так бясконца. Замест прапаганда добрага мы часам прывіваем насельніцтву, асабліва моладзі, нейкія дрэнныя густы.

У народзе — шмат цікавых песень, масавых танцаў, гульні і г. д. Збор і вывучэнне народнай творчасці, абгульненне яе негумненна адграі-б вельмі вялікую ролю ў справе далейшага развіцця культуры народа, гэта з'явілася-б і моцным прадзеяннем супраць усялякіх пошлых песенек, «стыліжыцтва».

Нядаўна абласное ўпраўленне культуры па парадзе абкома партыі занялося зборам старых народных песень і танцаў у нашай вобласці. Знайшлі шраг амаль зусім забытых цікавых бытавых, сацыяльна завостраных песень і танцаў — «Качан», «Млынар», «Грешак» і інш. Але ўпраўленне культуры і Дом народнай творчасці не маюць сіл і сродкаў, каб да кінца давесці збор гэтых матэрыялаў. А рэспубліканскі Дом народнай творчасці за апошні час па сутнасці спыніў гэтую работу.

Маладзечна — адзін абласны цэнтр, які не мае ні тэатра, ні музычных вучылішч. Мы ўжо другі год пры дзіцячых музычных школах рыхтуем калгасных баяністаў. Гэта вельмі цяжка, і мы не ў стане задавоіць прасюбы калгасаў і ўстаноў культуры аб пасылцы таварышаў на гэтыя курсы. А між тым належнай дапамогі ад рэспубліканскіх арганізацый не атрымаем. Да нас рэдка прыязджаюць кансультацты рэспубліканскага Дома народнай творчасці ці Саюза кампазітараў.

Хутчэйшае вырашэнне гэтых пытанняў, умацненне ўвагі да іх з боку не толькі мясцовых, але і рэспубліканскіх арганізацый дапаможа нам лепш задавальняць узраслаючы запатрабаванні насельніцтва.

Уласна кажучы, на гэтым адбыўся афіцыйны прыём на працу Сямёна Лучкоўскага, студэнта і цясляра ў перспектыве. Формальнасці адбыліся ўвечары ў аддзеле кадраў. З гэтага дня пачалася карпатлівая і настайлівая вучоба Сямёна Лучкоўскага. Удзельнічаў кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра Аляксеева і знаёміўся з цяслярскім майстэрствам, дапамагаў мулярам

вучыцца, прымушаў іх да работы, старанна вывучаць чарцяжы. Пры гэтым выдзіліліся памылак, прымушаючы праектараў шчыльней іці на справачанне і патаенне будаўнічых работ і канструкцый.

— Кажуць, што дом будзеца спаткаць на паперы, а потым на зямлі. У нас гэты рэбцы амаць адначасова, — з папракам да праектараўшчыкаў гаворыць майстар. — Добра, што ў нашай комплекснай брыгадзе — студэнты, амаль алы студэнты...

Убачыўшы наш запытальны погляд, Сіваляў, які бы падкрэслівачы свае апошнія словы, яшч раз сказаў: — Так, студэнты будаўнічага факультэта Гомельскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту.

З адным з іх мы пазнаёміліся, прайшоўшы па страмянах на другі бок дома, туды, дзе падышоўвалася рабочае месца для муляраў і дружна цюкалі цяслярскія сякеры. Гэта быў Сямён Лучкоўскі, шырокаслычы хлапец Сямёна Цясляра. Брыгада памятае той дзень, калі ў час работ прайшоў на будаўніцтва пляцоўку добра апраунты юнак. З-пад шапкі выбіваўся непаздасны чуб. Ён наблізіўся да муляраў і доўга глядзеў, як яны вялі кладку бутвага фундаменту. Адна з дзвюх-палосцін, наשמеліва прыжуркушы вочы, запытала ў яго: — А ты ведаеш, што гэта такое? — І паказала рукой на наслікі, якія вяліліся непадалёку ад вежавата крана.

— Наслікі, мілая мая, — зусім сур'ёзна адказаў юнак. — От дзіўна толькі: як гэта самыя наслікі ўжыліся ў нас пёбач з вежавым кранам? — А ты пастушай да нас, выжыпаць іх будзем разам.

Уласна кажучы, на гэтым адбыўся афіцыйны прыём на працу Сямёна Лучкоўскага, студэнта і цясляра ў перспектыве. Формальнасці адбыліся ўвечары ў аддзеле кадраў. З гэтага дня пачалася карпатлівая і настайлівая вучоба Сямёна Лучкоўскага. Удзельнічаў кіраўніцтвам вопытнага брыгадзіра Аляксеева і знаёміўся з цяслярскім майстэрствам, дапамагаў мулярам

вучыцца, прымушаў іх да работы, старанна вывучаць чарцяжы. Пры гэтым выдзіліліся памылак, прымушаючы праектараў шчыльней іці на справачанне і патаенне будаўнічых работ і канструкцый.

— Кажуць, што дом будзеца спаткаць на паперы, а потым на зямлі. У нас гэты рэбцы амаць адначасова, — з папракам да праектараўшчыкаў гаворыць майстар. — Добра, што ў нашай комплекснай брыгадзе — студэнты, амаль алы студэнты...

Убачыўшы наш запытальны погляд, Сіваляў, які бы падкрэслівачы свае апошнія словы, яшч раз сказаў: — Так, студэнты будаўнічага факультэта Гомельскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту.

З адным з іх мы пазнаёміліся, прайшоўшы па страмянах на другі бок дома, туды, дзе падышоўвалася рабочае месца для муляраў і дружна цюкалі цяслярскія сякеры. Гэта быў Сямён Лучкоўскі, шырокаслычы хлапец Сямёна Цясляра. Брыгада памятае той дзень, калі ў час работ прайшоў на будаўніцтва пляцоўку добра апраунты юнак. З-пад шапкі выбіваўся непаздасны чуб. Ён наблізіўся да муляраў і доўга глядзеў, як яны вялі кладку бутвага фундаменту. Адна з дзвюх-палосцін, наשמеліва прыжуркушы вочы, запытала ў яго: — А ты ведаеш, што гэта такое? — І паказала рукой на наслікі, якія вяліліся непадалёку ад вежавата крана.

— Наслікі, мілая мая, — зусім сур'ёзна адказаў юнак. — От дзіўна толькі: як гэта самыя наслікі ўжыліся ў нас пёбач з вежавым кранам? — А ты пастушай да нас, выжыпаць іх будзем разам.

Гастролі Магілёўскага тэатра

У памяшканні тэатра юнага глядача спектаклем «Крэмлёўскія журавы» Н. Паголіна пачаў гастролі Магілёўскі драматычны тэатр. З прыгаітнем ад імя работнікаў мастацтва Мінска выступіў народны артыст СССР Ул. Уладзімірскі. Ад імя калектыву тэатра выступіў галоўны рэжысёр — заслужаны артыст БССР В. Шутаў.

Тэатр прабудзе ў сталіні Беларусі да 28 жніўня і пакажа спектаклі «На залатым дне» Д. Маміна-Сібірака, «Ураган» С. Смулянскага, «Даўным даўно» Г. Гладкова, «Другое дыханне» А. Крона, «Даміт-рыў Стаянаў» Б. Левантоўскага і інш. У раённых і сельскіх дамах культуры будзе паказана 15 спектакляў.

К. КІТАЕВІЧ.

Ініцыятыва настаўнікаў

У склад калгаса імя М. Горькага Васілішч-каўскага раёна ўваходзіць дзевяць насельнічых пунктаў. Але толькі ў цэнтры калгаса, вёсцы Матэлі, ёсць хата-чытальня. Ды і ў ёй доўгі час культуры-масавая работа знаходзілася ў запущаным стане.

За арганізацыю адпачынку калгаснікаў узяліся настаўнікі Матэліскага сямгалоўскай школы. Настаўніца В. Самусевіч арганізавала пры хата-чытальні калектыв мастацкай самадзейнасці. Драматычны гурток пачаў рэпертуаравць п'есу «Паўлінка» Які Кулапа. Удзельнікі харавага калектыву развучваюць песні, частушкі. Рыхтуюцца для чытання вершчы, уружкі з мастацкіх твораў.

Нядаўна малады калектыв самадзейнасці выступіў у канцэртнай у хата-чытальні. На вечар сабралася многа моладзі. Прышлі калгаснікі не толькі з Матэляў, але і з іншых вёсак. Асабліва добра выступалі маладыя калгаснікі І. Руль, М. Храпа і П. Савковіч.

А. СВІРКО.

Добры кіномеханік

Пасля сканчэння Мінскай школы кіномеханікаў Аляксандр Вераб'ёў вярнуўся на радзіму — у Хоцімскі раён Магілёўскай вобласці. Раёны аддзел культуры прызначыў Вераб'ёва механікам кіноапарату. З любоўю ўвайшоў юнак за даручаную яму справу. Ён абслугоўвае калгасы Ватаўскага і Бяседаўскага сельсаветаў. У яго ніколі не бывае зрываў кіносеансаў. Кінофільм Аляксандр Вераб'ёў дэманструе рэгулярна па графіку і на высокім тэхнічным узроўні. Плану кіноабслугоўвання насельніцтва ён выконвае штомесячна.

Ул. УЛАСЕНКА.

Песні сяброў

У сталіцы нашай Радзімы Маскве працягваецца шосты Суветны фестываль моладзі. Юнакі і дзвючаты ўсю свету змаіструюць сваё імяненне да дружбы і міру, да шчасця на зямлі. Бадзёра і жыццерадасна гучаць песні на мовах 127 краін свету!

Многа цікавага было ў Маскве ў гэтыя дні. Вось скупныя факты: адбылося каля дваццаці сустрэч удзельнікаў фестывалю па праблемах прафесій. Гэтыя праблемы абміркоўвала больш дзевяці тысяч юнакоў і дзвючат; Міжнароднае журы Суветнага фестывалю прагледзла звыш ста кінофільмаў; праведзена каля тысячы экскурсій у музеі Масквы і Падмаскоўя; на спартыўным значок фестывалю здалі норму больш трыццаці тысяч чалавек...

Адным з самых цікавых мерапрыемстваў апошніх дзён быў паказ урачыстых нацыянальных праграм, у якіх прынялі ўдзел многія краіны.

У філіяле Вялікага тэатра Саюза ССР адбыўся урачысты канцэрт балгарскай дэлегацыі. Бадай, кулінацыйна ўсяго канцэрта з'явілася выступленне сімфанічнага аркестра Сафійскага Палаца піонерў. Гэты аркестр складоўца з 130 навучанцаў дзіцячых музычных школ Сафіі. Яны па-майстарску выканалі «Рапоці-марці» Берліаза і «Святлочужы ўверчур» Штакавіча. На сцэне тэатра імя Станіслаўскага і Неміровіча-Данчэўска гукалі вясёлыя і тамернаментныя песні Італіі. Ападысементамі, сустрэлі масквічы камедыю «Мастак і жывы мяртвак». Самадзейная труппа, якія паказала гэтую камедыю, існае толькі тры месяцы. Яна створана з людзей розных прафесій, аб'яднаных жадааннем прыехаць у Маскву на свята дружбы. Сярод іх натарыус Чампі, спявак Неапаітанскага тэатра Барвангра, інжынер-будаўнік Карло Форте і іншыя.

А колькі Вялікай радзкуму выступленне моладзі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. У іх песнях і танцах—новае, радаснае жыццё. Ведаюча гучыць песня «Зыкуй вам, свецецік салдатаў». Пёпла сустрэлі глядзчы гэты канцэрт.

З поспехам выступалі чыйліская фальклорная група «Вункумен», пёплонская фальклорная труппа, ваяканы актот Дзяржаўнага акадэмічнага мужычскага хору Эстоніі і многія іншыя.

Былі не толькі канцэрты. Некалькі сяброўскіх сустрэч адбылося паміж беларускай дэлегацыяй і моладзю

Рэдакцыя музычнай літаратуры Дзяржаўнага выдавецтва БССР у апошні час выпусціла і падрыхтавала да друку рад новых выданняў. Так, да фестывалю выдзелены зборнікі пад назвай «Песні» і «Песні самадзейных кампазітараў».

Вышэйшы зборнік песень «Здраўстваў, моладосьці», падрыхтаваны ўкладальнікамі Г. Анчыкавым і В. Гарачуном. У яго ўвайшлі шырока вядомыя сучасныя песні савецкіх кампазітараў: Тулікава, Мураўлава, Новікава і іншых, песні беларускіх кампазітараў, а таксама рускія, беларускія і ўкраінскія народныя песні.

Здаўзэн у вытворчасць і хутка выйдзе зборнік рамансаў П. Падкавырава на словы Г. Гейны.

Падрыхтаваны да друку квартал для двух скарпак, альба і віяланчэлі Д. Лукаса, фартэп'яна зборнік беларускіх кампазітараў,

дзесяць фартэп'янных п'ес старэйшага кампазітара рэспублікі М. Чуркіна, фартэп'яна квартал П. Падкавырава, першы канцэрт Д. Камінскага для пымбал з аркестрам народных інструментаў (пераклад для пымбал з фартэп'яна). Партыя цымбал можа выконвацца на домыр.

Упершыню выдзелена кантата А. Багатырова «Сказ пра мядзведзіку» (словы А. Пушкіна).

Для вучняў музычных навучальных устаноў, а таксама для самастойна вывучаючых тэорыю музыкі будзе выдзелена «Элементарная тэорыя музыкі» В. Яфімава. Рыхтуюцца да выдання «Беларуская музычная хрэстаматэя» С. Нісненіч (выпуск першы, «Хрэматэя музыка») — дапаможнік для музычных навучальных устаноў.

А. ДЗЕРУЖЫНСКІ.

розных краін. Пёпла віталі юнакі і дзвючаты Беларускай дэлегацыі Польскай Народнай Рэспублікі. Вялікая зала клуба імя Серафімовіча запоўлена. З прыгільнай прамогай да гэсцей выступіў сакратар ЦК ЛКСМБ Г. Крыўлін. Ён падніоць гэсцям падарунак — тэлевізар, зроблены на Мінскім радыёаваозе.

У заключэнне адбыўся канцэрт. Хор мінскіх студэнтаў выканаў песню «Гэта мы, моладзь», беларускія народныя песні «Там, за гаем» і «На гары камары».

АКЦЫЕРЫ І РОЛІ

Вобраз В. І. Леніна

У нашых тэатрах павялося, што на гадоўныя ролі часта прызначаюць толькі па аднаму выканаўцу. Так большы партызанскі ансамбль ужо не раз выканаў ролі ў спектаклях, у якіх удзельнічалі і іншыя актывісты ансамбля.

Сёння ў пачатку красавіка Магілёўскі тэатр выпуская спектакль «Крамлёўскія куранты». У той дзень, дакладней кажучы, у тую ноч калектыву разыйшоў па хазах аж на світанні. У падобных выпадках актывісты звычайна лаюць паставачніка частку за дрэнную манірскую, а рабочыя злучаюць на паспешлівага дырэктара, што датычна прызначыў адукацыйна тэхнічна не падрыхтаванага актывіста. Але на гэты раз людзі ішлі з тэатра з пачуццямі прыемнай стомленасці. Не а-за тэхнічных непадачак зацікаўлена адукацыйна «Крамлёўскія куранты». Калі ў апошняй карціне ў акно Ленінскага кабінета ўзліса ўрачыстыя гукі «Інтэрнацыянала» і засяда на закрылася, актывісты пайшлі да грывіравальных столаў. Але не ўсе. Некаторыя не забавілі зноў павінны былі выйсці на сцэну і паўтарыць усё тое, што зноў яны рабілі. Толькі партызанскі і іх былі новыя выканаўцы. Актывіст С. Бульчык, які толькі што здымаў Ленінскі грыв, пільна сачыў за выкананнем ролі Вязьміра Ільіча маладымі актывістамі С. Каленскім і В. Кабатніцава і Е. Даніловіч, а замест іх на сцэну прыйшлі Мата—Е. Сакурава і Лілія Міхайлаўна—О. Песчарова. Змянілі і захаканы ў Машу матрос Аляксандр Рыбакоў; у выкананні актывіста А. Губскага ён значна памалдзьеў, стаў больш пераходным і ўхвалявым, чым у папярэдняга выканаўцы— актывіста І. Мядзведзева. А сам Мядзведзев не мог нарэшце тэту метамарфозу, таму што ён зноў апынуўся на сцэне... у эпизодычнай ролі актывіста Георгія Гаголева. Так быў паказаны зноў амаль увесь спектакль. А потым—творчае абмеркаванне, спрэчка, парадзі... Восем чаму так зацікаўлена адукацыйна.

Аб паставочні «Крамлёўскія куранты» ў магілёўскай зноў не адной гаварылася ў друку. Як звычайна, крытыкі пісалі аб першых выканаўцах. Таму мы хочам сказаць і аб тых, чыя праца не разглядалася рэцэнзентамі. Што патрабна такая размова? Што гэта—дзіва прадэсійнага гонару выдубаць? Не, у тым і справа, што яны выступаюць у спектаклі не як «дублёры», а як самастойныя творцы сцэнічных вобразаў. Гэта можна было заўважыць, калі спектакль яшчэ пачынаў сцэнічнае жыццё. А зараз мы ўбачылі не толькі розны падыход да ролі ў пасабных роліх выканаўцаў; наглядна асобна розніца ў вобразным вытлумачэнні самой п'есы. У сувязі з гэтым не вельмі адназначна п'есу працу паставочніка Шутава. Захаваўшы адзінае ідэйнае гучанне п'есы, не парухаючы гадоўных мастацкіх асаблівасцей спектакля, ён даў волю фантазіі актывістаў, пакінуў ім правы самастойных твораў.

Розніца тэматычных акцэнтаў у спектаклі вынікая перш за ўсё з трактоўкі цэнтральнага вобраза—Вязьміра Ільіча актывістамі С. Бульчыкам і С. Каленскім. У С. Бульчыка на першым плане стаяць рамонтныя рэвалюцыйныя дэцэнтны. Вобраз Леніна апавядаваны ім высокай марай аб светлай будучыні. Свайм праніклывым позіркам ён уважліва прыглядаецца да людзей, каб вывучыць іх, адзначыць новую абстаноўку ў краіне. «Ад раз-

бітага капіталізма сцігы не будзе». Таму ён рытуе людзей да грандыёзнага рытму ўперад. Ён імкнецца давесці ідэю аднаўлення краіны да свядомасці мас. Калі паспрабаваць каротка ахарактарызаваць атмасферу спектакля з улікам С. Бульчыка, ён боліх дакладна было б сказаць аб ім: «наперад!»—наперад! Гэта ідэя, авалоданы масамі, пераўтвараецца ў матэрыяльны сля. Паказам працы гэтага пераўтварэння і вычарпавання ў асноўным змест спектакля: загартоўвацца сумленнасці людзей, іх вера і будучыня. Гукі «Інтэрнацыянала» са Спаскай вежы ў фінале—гэта сімвал перамогі Ленінскай ідэі: «Мы наш, мы новы свет збудуем!»

І вось мы прысутнічаем на спектаклі ў другі раз. У ролі Леніна— актывіст С. Каленскі. Тыя-ж дэкарацыі, амаль тыя-ж мізансцэны, шмат актывістаў выконваюць тыя-ж ролі. Але ў гэты спектакль, яго таланавае змяненне. Больш энергічна гучыць Ленінская фраза, больш дынамічна рух, больш патрабавальнасці ў яго вачах, больш пераходнага дзеяння ў яго гаворцы. Выгляд Ільіча ў гэты час шчыра гаворыць: «Нарэшце!»—нарэшце з капіталізмам пакончана, пачынаем будаваць. І мы бачым, як ён кожную хвіліну свайго існавання падпарадкоўвае гэтай ідэі. Ленін у выкананні С. Каленскага—гэта чалавек, захоплены працоўным азартам. Уласная захаканасць у працы вызначае і яго адносіны да наваколя. Людзей ён расцэньвае хутка і катэгорычна, па прыкметах: «Хто не з намі, той супраць нас».

Цікава параўнаць сцэнічныя наводнікі двух выканаўцаў у некаторых эпізодах. Возьмем, напрыклад, першую сустрэчу з Забеліным (карціна сёмай). Пачуццямі актывіста Дзержынскага, што інжынер Забелін сімуляваў, Ленін абурэна і гаворыць, што за такіх рэчч трэба расстрэльваць. У С. Бульчыка гэтая фраза зусім не па-

дава і асаблівую вострыню выкрывальнаму матэрыялу. Вершаным фельетон «Квартет» Н. Дуброўскага («Молот» № 13, 29 верасня 1917 г.)—своасаблівая перапрацоўка вятромай байкі Крылова. У фельетоне высмейваюцца меншавік, эсар, кадет і туды і туды, згодна з дробнабуржуазных партый з контррэвалюцыйнай буржуазіяй, выкрываюцца фарысейскія лоўны кадэтаў—«вайна да пераможнага канца».

Теперь война, и, значит, для войны мы разогласим пожертвованные...

Фельетон едка высмейвае павышэе меншавікоў і эсар, якія на справе былі такіма за вайну, але баяліся аб гэтым сказаць.

У салдацкіх верхах і пэнях, змешчаны ў «Вязьдзе», выказаны думкі і спадзяванні сямноў працоўнага народа, апраўчаны і салдацкія шывалі. Наколькі паспялі нявыясніць да буржуазіі ў сэрцах працоўных, відаць з верша салдата Івана Ермакова, пасаджанага ў турму:

Эх, товарищи родные, Долго ль помочи нам ждать. Не пора ли, дорогие, Нам из тюрем вырваться? Долго ль будет все буржуи Там на воле ликовать. Не пора ли им, буржуям, Наше место занимать! («Молот» № 18, 6 кастрычніка 1917 г.)

Адлюстны народа да навізанай яму капіталістычным крапеліжнікай вайны адлюстраваны ў вершах салдацка-франтавікоў:

Дни за днями пролетают, Выстро месяцы бегут, Молодые жизни тают, А могилы все растут... («Вестник» № 4, 12 кастрычніка 1917 г.)

Салдаты добра бачылі адваротны бок медалі «вайны да перамогі». Яны ведалі,

што ў той час як на палях змагання правілаецца іх кроў, недзе ў тыле нажываюцца на вайне капіталісты, купцы, папы: У них как будто нет войны! У них дома все сыны, И кармажи их полны. Они сладко пьют, едят И до хрипота кричат: «До победного конца!» (Там-жа).

Відома, на прыведзеных верхах ляжыць пачатка мастацкай недасканаласці. Але ў іх адчуваецца прастата і неспрадынасць, спалнаюцца нявыясніць да буржуазіі.

На старонках масавых большэвіцкіх газет рэвалюцыйная пазіцыя набывала выліку сілу гучання, ідэйную яснасць і выразнасць. Гэтыя пазіцыі, звартачыся да шырокіх працоўных мас, сфарміравалі абуджэнне іх класнай свядомасці ў час падрыхтоўкі да кастрычніцкіх баў.

Новыя матывы загучалі ў «Вязьдзе» ішла перамогі Кастрычніка, калі на пародак іна востра ўсталя пытанне абароны завасў рэвалюцыі.

Сваймі літаратурна-мастацкімі выступленнямі «Вязьда» заклікала працоўных самаадава абароніць кастрычніцкія завасы ад пасяганняў замежнай вайскай інтэрвенцыі і буржуазна-памешчыцкай белгвардзейшчыны.

Часопісы ў жніўні

«ПОЛЫМ Я»

Восьмы нумар «Полым Я» адкрываецца працягам рамана Міхася Лынькова «Векспомныя дні».

З прэзідэнтскага твора часопісе друкуе таксама апавяданне Алеся Шашкова і раздзел з дакументальнай кнігі Героя Савецкага Саюза А. С. Ваўшасева «На разгневанай зямлі» аб беларускіх партызанскіх вайска Айтчынай вайны.

Значнае месца займае ў нумары пазіцыя— вылікая падборка вершаў Андрэя Аляксандравіча, вершы Еўдакіі Лось і Івана Муравейкі. У раздзеле «Новыя пераклады» змешчаны ўрыўкі з пазмы «Германія» Генрыха Гейне ў перакладзе Юрыя Гаўрука.

З успамінамі выступае ў часопісе былы выхаванец Леманскай школы-коммуны прафесар І. Гутары.

Шырока прадстаўлена ў нумары крытыка і бібліяграфія. З артыкулам «Народнае жыццё— перапрацоўка крыніца літаратуры» выступае Д. Паўлюк. У артыкуле Б. Зэльнера расказваецца аб баявым шляху гэтых «Вязьда». Цікавы артыкул М. Шкоцкага «Колокол» Герцына аб жыцці і барацьбе беларускага народа.

У нумары змешчаны рэвізія П. Шкрабы на кнігу апавядання Міколы Лупскава і А. Марціновіча на роман Івана Шамякіна «Крыніца».

Пісьменнікі Максім Лужанін, Аркадзь Чарнышэвіч, Кастусь Кірэенка, Юрыя Багуншэвіч, Алеся Шашкова расказваюць на старонках часопіса аб сваёй рабоце і творчых планах да 40-годдзя Вялікага Кастрычніка.

«БЕЛАРУСЬ»

Розністайна па змесце і багата ілюстраваным восьмы нумар часопіса. Многія матэрыялы апавядваюць пра гераічныя дні Кастрычніка і грамадзянскай вайны на Беларусі. Тут— успаміны майстра Мінскага аб'яднання І. Г. Смалы— узьнікае незабываўных пазіцыя рэвалюцыйных год, артыкул В. Мілаванова «Мінес у 1919—1920 гг.», расказ аб гераічных падзвігах рэшых людзей у барацьбе за ўладу Советам.

Пад рубрыкай «Герой Соцыялістычнай Працы—Кастрычнік» змешчаны выступленні Герояў Соцыялістычнай Працы— брыгадыра, трактарнага брыгадыра Лубянскай МТС Г. Сувшэні і начальніка Віцебскага аддзялення Калінінскай чыгуны Н. Макарава.

Аб жыцці і працы жывёлаводаў калгаса «Шлях да камунізма» на Гомельшчыне расказвае ў сваім нарысе А. Рышко. Рад матэрыялаў у восьмым нумары «Беларусь» змяшчаюць чытаць у культурным і мастацкім жыццём рэспублікі— тыднем украінскай літаратуры, выстаўкай італьянскай графікі ў Мінску, работай беларускіх кампазітараў-песеннікаў, спектаклямі тэатра імя Я. Коласа і г. д.

«СОВЕТСКАЯ ОТЧИЗНА»

Вышаў з друку чварцэты (ліпень—жнівень) нумар часопіса «Советская Отчизна». Часопіс прадэжуе друкаваць запіскі старшын калгаса М. Сергіевіча «На роднай зямлі». У нумары змешчаны ўрыўкі з аўтабіяграфічнай апавесці Які Маўра «Шлях з цемры» ў перакладзе Б. Якіўчыка і апавяданне брыскага літаратара А. Авецкіна «Шчасце».

Нарыс А. Вялічэ «Залатыя людзі» расказвае аб жыцці і працы людзей калгаснай вёскі.

У часопісе многа вершаў. Урыўкі з пазмы пра М. І. Калініна друкуе К. Цітоў. З вершамі, прысвечанымі Купалу, выступаюць Д. Кавалевіч і М. Тэйф (пераклад з ўкраінскай мовы С. Гудзенкі). У нумары змешчаны цыкл вершаў В. Варно і «Вершы аб Германіі» А. Зарышкіна ў перакладзе Н. Кісіля, а таксама вершы маладых паставачнікаў В. Костыяла і І. Шклярэўскага.

Пад рубрыкай «Сорак год назад» працягваецца друкаванне архіўных дакументаў аб рэвалюцыйных падзеях 1917 г. на Беларусі.

Цікавы ў часопісе раздзел «Запіскі, успаміны, дакументы».

Чытаць знойдзе ў нумары раздзел сатыры і гумару ў хроніку культурнага жыцця рэспублікі.

Тэма і яе ўвасабленне

«ПОЛЫМ Я»

Калі чытаеш апавесць Дамітрыя Уксуса «Ранні ветэрок», ахоплівае даволі супярэчлівае пачуццё. Спачатку радуешся і тэма, якая абрана аўтарам, і вострыя канфілікты (так, прынамсі, здаецца спачатку), якія намчаюцца, і ўскладняючы тону, які прарываецца ў апавяданні пра падзеі, што адбываліся ў Ільнаводскім калгасе «Партызан». Аднак на меры набліжэння да канца твора паступова расчароўваешся ў снадаваных, што ўзніклі спачатку. Надзеі знайсці адказы на пэўныя пытанні, якія павінны былі ўскладняць сабе, рушацца адна за адной. Ачуваеш сябе ні то падманутым, ні то акрыўджаным: нічога новага не выносіцца са знаёмства з Ільнаводскім Сцяпанам Белавусам, журналістам Варай Мажэйка, калгасніцай Ленай і іншымі. Цікава намячыцца канфілікт ператварыцца ў схематычны. Узяты ў пасабных месцах твора верны, аднаведны задуме тон апавядання ператвараецца ў непатрабны пошукі спосабу сродкамі рускай мовы перадаць мову беларускаму і да т. п.

Тым больш крыўдна за няўдачу аўтара, што ў многіх месцах апавесці ачуваеш ілюзію да жыцця, якое ён імкнецца адлюстравань, ілюзію да краю, у якім жыцьцё яго гераі.

Сюжэт апавесці прости. Сцяпану Белавусу, знявучанню Ільнаводска, уручаюць прамію-набудоку за лён. Бацька Сцяпана аб'яднае яму, што рэкорд яго фальшывы: «...—Я вольна вольна на сяду державе. Так? І сядз за твое зноў другой лён. Понял, голова? Вот и весь твой рекорд! Тыфу!»

Сцяпан, усведмаляючы незасуладнасць свайго поспеху, пачынае піць, заглушаючы сумленне, якое не дае яму спакою.

У калгас з мэтай напісання нарыса пра вядомага Ільнавода, прыязджае малады журналіст Вара Мажэйка. Сцяпан спачатку нават не жадае размаўляць з ён. Аднак, калі яна перадае яму прытані ад Лены Собаль з суседняй вёскі, Сцяпан «ажывае». Некажана яны пазнаюць адін аднаго—калісьці выхаваліся разам у дзіцячым доме. Высытляецца, што бацька ў Сцяпана—не родны.

Сцяпан расказвае Вара гісторыю з рэкордам.

Вара з камсомольцамі правярае дакументацыю і прыходзіць да выводу, што дакументы ў парадку. Сцяпан маркуе, што бацька абуў яго з трыну сваім наведаннем не дзеся тат толькі, каб узяць у Сцяпана частку грошай.

Адзяджачы ў Мінск, Вара даведваецца, што Сцяпан хакае Лену.

Праз некаторы час Сцяпан запрасіў Вара прыехаць у калгас. За тое, што ён «знал о злоупотреблении отца», супраць яго ўбудавана судовая справа.

Вара пагаварыла з рэдактарам свайго газетнага тэлефона. «Рэдактор попросил Вара пока не вмешиваться в дело Белоуса: если следствие совершит ошибку, то это еще ничего не означает—решать будет не он, а суд. Если же суд все-таки пойдет по стопам следователя и накажет молодого Белоуса, тогда Вара обязана немедленно написать статью и передать ее по телефону в редакцию».

Калі Сцяпан прыехадзіў на год умоўна, Вара запатрабавала яго справу і «не сама сабоветной фамилии или каких-либо упоминаний о том, что она и Марияны были поставлены Степаном в известность о преступлении старого Белоуса».

Сваймі артыкулам у газете яна выратавала Сцяпана ад ганьбы. Вара спадзівалася, што «теперь он наверняка придет... веселый, сильный и скажет ей хорошие слова...» Яна даведваецца, што ён хакае Лену, гаворыць яму аб сваім каханні і вяртаецца ў Мінск.

Дамітрыя Уксусаў, «Ранний ветерок», «Советская Отчизна» № 3, 1957 г.

Тэма і яе ўвасабленне

Мы перакананы, што на такім матэрыяле можна было-б стварыць цікавы, змястоўны твор. Мала таго. Мы перакананы, што пасабныя раздзелы апавесці «Ранні ветэрок» усхваляюць чытача. Узяць хоць-бы пачаткі твора—завязку канфілікту або заключныя раздзелы, калі Вара спадзівалася, што Сцяпан пахакае яе. Да гэтага можна дадаць пасабныя трыпны назіранні над псіхалогіяй маладога журналіста.

Аднак усё гэтыя прыватныя ўдчы не вырастоўваюць твора ў цэлым.

Самы істотны недахоп апавесці ў тым, што ў межах абранага сюжэта аўтар, на нашу думку, не здолеў надзяліць гераю дастатковымі характарыстыкамі і псіхалогія матываваць іх умнымі і душоўна зручкі. Мы не ведаем, напрыклад, чаму Сцяпан хакае Лену, чаму Вара пахакала Сцяпана, хоць аўтар дае-нідзе спробу ўсё гэта абтлумачыць. Ды і справа, нарэшце, не ў гэтым. Бадай, больш гадоўнае тое, што мы не перакананы ў верагоднасці ўчынкаў персанажаў. Мы не ачуваем нейкай неабходнасці ў тым, што так, а не інакш здарылася. Нам уяўляецца выпадковым, што Сцяпан не пахакаў Вара. Мы ўсім папярэднім развіццём падзеі не падрыхтаваны да разважкі, якая ўяўляецца нам выпадковай і, больш таго, навізанай гераю воляю аўтара. Менавіта тэма, што не раскрыты дастаткова характары Лены (мы яе амаль не бачым у твора), недастаткова матываваны ўчыны Сцяпана, і тлумачыцца гэтае ўражанне навізаннем аўтарам свайго воля персанажаў.

Падкрэсам, што, на нашу думку, аўтару ўдаецца толькі вобраз Вара. Усе астатнія персанажы—пэньяны, невыразныя. Гэта пераважна схемы людзей, не надзеленыя жывымі рысамі.

Трэба было аўтару, скажам, «спадмацаваць» вобраз Вара, якая няўдала пахакала,—і на старонках апавесці ёсць Лена—нейкі ўмоўны знак каханна Сцяпана.

Адзіны, бадай што, персанаж, які ўлімава на ход падзей гэта ізноў-такі Вара. Усе астатнія паўзюляюцца на старонках твора акурат у той момант, калі Вара трэба што-небудзь даведвацца і г. д.

Невельга не сказаць і пра тое, што апавесць некаж амаль механічна распадаецца на дзве часткі. У першай—у цэнтры падзеі, звязаныя з фальшывым рэкордам, у другой—яны некаж адоўваюцца на другі план і робіцца экскурсе ў «галіну» каханна, фактычна не падрыхтаваны развіццём падзеі ў першай частцы.

Аўтар яўна некажона размяркоўвае матэрыял. Кароткія, выразныя, дастойны мастацкай прозы раздзелы—раздзача прамы і размова з бацькам пра грошы, чытанне лекцыі старшынёй калгаса Пыжом, паездка Вара са Сцяпанам да Лены і іншыя—раптам змяняюцца сухімі, зацігнутымі, мала патрабнымі ў творы эпізодамі, накітавалі знаёмства Вара з Егораўм, прагідгісты старога Белоуса і г. д.

Праз патрабуе думак і думак, заўважаў Пушкін, Менавіта думак не стае твора, пра які ідзе гутарка. Аўтар паведаміў факты, убачаныя ў жыцці, аднак... толькі паведаміў. Дзе-ні-дзе яму ўдалося вылікаць на нейкі момант хваляванне чытача, аднак яно вельмі хутка знікае.

Гераі твора часта размаўляюць нейкай штучна руска-беларускай мовай, накітавалі: «Прое все треба спытаць...» «Я ей загадал, каб лашал... отогнала»; «...хлепец он смиренный. Працывітны». Падобных прыкладаў у апавесці вельмі многа.

Хочацца падкрэсліць, што матэрыял, узяты аўтарам з жыцця і сам па сабе важны і цікавы, не асвясаны па-мастацку.

Ул. БОЙКА.

У гады вялікага змагання

Літаратурна-мастацкія матэрыялы ў газеце «Вязьда» (1917—1918 гг.)

давалі асаблівую вострыню выкрывальнаму матэрыялу. Вершаным фельетон «Квартет» Н. Дуброўскага («Молот» № 13, 29 верасня 1917 г.)—своасаблівая перапрацоўка вятромай байкі Крылова. У фельетоне высмейваюцца меншавік, эсар, кадет і туды і туды, згодна з дробнабуржуазных партый з контррэвалюцыйнай буржуазіяй, выкрываюцца фарысейскія лоўны кадэтаў—«вайна да пераможнага канца».

Теперь война, и, значит, для войны мы разогласим пожертвованные...

Фельетон едка высмейвае павышэе меншавікоў і эсар, якія на справе былі такіма за вайну, але баяліся аб гэтым сказаць.

У салдацкіх верхах і пэнях, змешчаны ў «Вязьдзе», выказаны думкі і спадзяванні сямноў працоўнага народа, апраўчаны і салдацкія шывалі. Наколькі паспялі нявыясніць да буржуазіі ў сэрцах працоўных, відаць з верша салдата Івана Ермакова, пасаджанага ў турму:

што ў той час як на палях змагання правілаецца іх кроў, недзе ў тыле нажываюцца на вайне капіталісты, купцы, папы: У них как будто нет войны! У них дома все сыны, И кармажи их полны. Они сладко пьют, едят И до хрипота кричат: «До победного конца!» (Там-жа).

Відома, на прыведзеных верхах ляжыць пачатка мастацкай недасканаласці. Але ў іх адчуваецца прастата і неспрадынасць, спалнаюцца нявыясніць да буржуазіі.

На старонках масавых большэвіцкіх газет рэвалюцыйная пазіцыя набывала выліку сілу гучання, ідэйную яснасць і выразнасць. Гэтыя пазіцыі, звартачыся да шырокіх працоўных мас, сфарміравалі абуджэнне іх класнай свядомасці ў час падрыхтоўкі да кастрычніцкіх баў.

Новыя матывы загучалі ў «Вязьдзе» ішла перамогі Кастрычніка, калі на пародак іна востра ўсталя пытанне абароны завасў рэвалюцыі.

Сваймі літаратурна-мастацкімі выступленнямі «Вязьда» заклікала працоўных самаадава абароніць кастрычніцкія завасы ад пасяганняў замежнай вайскай інтэрвенцыі і буржуазна-памешчыцкай белгвардзейшчыны.

Падляненне горкаўскага апавядання ў першых месцах 1918 г. мела асаблівую сэнс. Горкі выкрываў меншавіка, абыякава, згодніцкі партыі, ён вучыў масы быць пільнымі; Чорны і Шэры ў аднолькавай ступені ворагі Чырвонага, ворагі рэвалюцыі, таму супраць іх трэба таксама бізятна змагацца, як і супраць чорных.

Выключная па сіле патрыятычнага, закліка «Песня деда Софона» Дзем яна Беладна, надрукаваная ў тым-жа нумары «Вязьды».

Дзед Сафон—не накорлівы селянін. Па прыкладзе дзед Сафона паст пазказвае, якія глыбінныя працэсы адбывалі ў вёсцы, які вёска абуджаецца для рэвалюцыйнага дзеяння. Дзед Сафон хоча заважыць па ўсе званы, каб узяць сялян на бой за волю Айтчыну.

Перад «Вязьдой» (выходзіла яна тады ў Смаленску) стаяла задача—падымаць большэвіцкім словам агітаваць беларускі народ для барацьбы з нямецкімі заахніцкамі, якія часова акупіравалі Беларусь.

Гей ты, черный люд, рабочий, трудовой, Люд трудовой, Встань за волю Отчину головой, Встань головой!

Апрача публікацыі літаратурна-мастацкіх матэрыялаў, якія друкаваліся ў цэнтральных газетах, «Вязьда» змяшчала вершы, фельетоны і апавяданні сваіх аўтараў. Часта ў газеце ў першы, які разглядаецца, сустракаюцца вершы і фельетоны за подпісам Барыса Пролетарскага. У нумары за 16 кастрычніка 1918 г. змешчаны верш гэтага аўтара «Зов коммунара». Паст уследзе новы грамадскі лад, створаны ў выніку перамогі Кастрычніка:

Мы зовем к победе славной, Всех, кто с нами, кто наш брат, К жизни волевой, от бесправной, Бедноту, пролетарят.

У вершы «7 ноября 1918 года» К. Улішова выказана пачуццё гонару савецкіх

людзей, што заваявалі свабоду і трыгала адстойваць яе.

Пусть этот год звездой сияет И не померкнет никогда, Пусть процветает власть Советов На нашей Родине всегда!

Газета ў нумары ад 18 снежня 1918 г. апублікавала верш «Коммунисты» В. Аршанскага, прысвечаны камуністам, барацьбітам за новы свет. Перамога новага свету непазбежна,

У ДОБРЫ ЧАС!

У шматлікай сям'і нашых «тоўстых» літаратурна-мастацкіх часопісаў — папулярны. З ліпеня часопіс «Малодосць» пачаў выдавацца памерам у 10 друкаваных аркушаў. Радасна падае!

Калі мець на ўвазе творчую моладзь, рэспубліку, то можна з поўным правам сказаць, што яна заслужыла гэты папулярны. У апошнія гады маладыя сілы ў літаратуры і мастацтве значна актывізаваліся. Над папулярнымі і прэзійнымі творами, на афішах тэатраў і ў праграмах самадзейных калектываў павялічыліся многа новых цікавых імён. І можна быць упэўненым, што пры належнай арганізацыі справы рэдакцыя «Малодосць» не будзе стаяць перад праблемай аўтарскага актыўна, што на старонках часопіса будзе з'яўляцца ўсё новае і новае імёны.

Радасны працэс росту маладых творчых сіл, безумоўна, будзе з кожным годам шырыцца і мацнець. І тут часопіс заклікае адказаць вельмі пачасуна ролю. Пераймаючы і развіваючы добрыя традыцыі сваіх старэйшых сяброў, ён зможа прынесьці ня мала карысці ў справе выхавання новых талентаў.

Аднак прызначэнне маладзёжнага часопіса (як і любога іншага) значна больш шырокае, чым толькі «вывесці ў людзі» маладога аўтара ці расказаць аб новым таленце. Кожа яго задач — гэта кола апазіцыі па выхаванні маладога пакалення, яго інтарэсы — інтарэсы шматлікай арміі нашай моладзі, яе працоўныя справы, мараль, быт, адпачынак.

У гэтым сэнсе добрым запеван — дэкарацыя да будучай гісторыі «Малодосць» з'яўляецца верш Мілена Панчанкі «Цагляна з Дома Паўлава», якім адзначаецца ліпенскі нумар. У свой час дэлегатыя сталінградскіх будаўнікоў, у якіх складалася цесная вытворчая дружба з будаўнікамі беларускай сталіцы, прывезла ў Мінск цагляную са славага «Дом Паўлава», які стаў сімвалам непахіснасці совецкага народа ў барацьбе з ворагам. Цагляна была ўмуравана ў сцяну аднаго з новых дамоў у Мінску. Па мастацка асэнсаваным гэты факт, паэт стварыў палымнае, з сапраўдным грамадзянскім пафасам верш — заклік да жыццёва новага дома, вобраз якога метафарычна расшыраецца да вобраза ўсёй нашай краіны:

Я-б шмалду залатую тут прыбуў,
Каб памяць аб'ясціць пазбегла;
Я дзям'ём быў быць вухам пратрубуў,
Якая ў іх сцяну цагляна легла.

Хай непагадзь, хай град у твар, хай
грім.
Не стоміцца мой верш звінець
і радзіць,
Каб берагі свой дом, свой светлы дом,
Як Паўлаў свой барог у Сталінградзе.

«Звінец і радзіць» кожным сваім нумарам, жывым радком! Вучыць паніць нашу рэчаіснасць, заваяваную дарогай ценой, і глеба кляміць тых «маладых старых», якіх у адным з сваіх вострых фельетонаў Леў Касінь трапіла назваць «нібож» (ні богу, ні чорту)! Быць шчырым дарачай юнакі і дзяўчынкі ў працы, адпачынку, вучобе, інтэлектуальных справах — у гэтым сэнсе і залог папулярнасці маладзёжнага часопіса.

Ліпенскі нумар «Малодосць», яго тэматычная і жанравая разнастайнасць сведчаць, што пры адбор матэрыялаў рэдакцыя кіравалася гэтымі меркаваннямі.

Звычайна да першых вынікаў новай справы людзі падыходзяць з памешанай меркай — шавелье прымаюць «першыя блін — комам». Думаецца, што ў дзевятым выданні ў гэтай прымаўцы няма патрэбы, і можна гаварыць пра ўдачы і неадхопы нумары пачаць і на ўсё гэта, без скарпіна на маладосць «Малодосць». Любоўна зразюбілі, ён у выпадку несправядлівасці пастаіць за сябе сваімі старонкамі.

У нумары ёсць што пацітаць, ёсць над чым падумаць і памарыць. Каштоўная думка кляміць у аснове невялікай апавесці А. Кулякоўскага «Да ўсходу сонца». П'есменнік узаўважэ ў паміж першымі дні Вялікай Айчыннай вайны і на гэтым матэрыяле паказвае высокі маральны якасці совецкай моладзі. У тым ворага апынулася група параненых совецкіх салдат, а разам з імі камандзір аддзялення Машкін, машыніст штаба палка Зіна і маленькая дачка камандзіра палка Святлана. Людзі сустрэліся на адной з ваенных дарог вышадкова. Яны не былі звязаны адзін з другім непасрэднымі службовымі абавязкамі, і можна было як сустрэліся, так і развійсцяся, улічваючы, што ў такой складанай абстаноўцы цяжка параненыя людзі — не кампанія тым, хто хоча праймацца праз фронт, да сваіх. Аднак совецкіх людзей звязвала на выйне больш моцнае пачуццё, чым службовы абавязак, — пачуццё калектывізму, узаемнай падтрымкі і выручкі. Машкін, Зіна, Святлана, лёгкі паранены Грышко і салдат-кавалерыст застаюцца са сваімі цяжка хворымі таварышамі, каб выратаваць ім жыццё.

Догня дні жыцця ў тыле ворага і працоўнага атрада да ліній фронта, да сваіх, напалоены сапраўдным гераізмам і мужнасцю, хоць тут і не было прамых ваенных сутычак з ворагам, калі не лічыць небеспэчнага выпадку, у які трапіла на адным з хутароў Зіна.

Што вабіць у апавесці? Гераізм, паказаны без шуму і крыку, як будзённая справа совецкіх людзей, што апынулася ў складанай абстаноўцы. Аўтар не навазвае чытаць сваю ідэю — яна вынікае з усяго зместу падзей. Героі апавесці не гавораць гучных слоў, няма іх і ў мове аўтара. Усё адбываецца ў плане непасрэдных узаемаадносін людзей, у канкрэтных быта-

вым плане. Аднак за ўсімі падзеямі відаць другі план, шырока абгульчаны і аб прыгажосці душы совецкіх людзей. І ў гэтым сэнсе асабліва ролю адгаворвае рэпозіт, калі група праходзіць міма палёскай вёскі Забалотце. Людзі заўважылі незвычайна зменіўся настрой свайго таварыша Міхаіла. «У дарозе ён увесь час трымаўся каля Зіны, усё нібы памыкаўся шэста казачка, нечым падзяліцца з ёю, нарэшце няёмка захаваў, быццам шэста засела ў яго горле, і нерашуча спытаў: — Ці каля той вёскі, што вы выдаўна

Малодосць

назваў, каля Забалотца, мы недаўдэка будзем ісці?»

У душы хлопца адбывалася барацьба. Забалотце — яго родная вёска, дзе жыў маці. Каму-б не хацелася сустрэцца са сваёй маці, завітаць у родную хату, прытэм не будучы ўпэўненым, што гэта даведзасца зрабіць калісьці ў будучым! Аднак абавязак перад таварышамі стрымаў пачуццё Міхаіла, і аб яго скарпце нічога, акрамя Зіны, нават і не даведзасца.

Нажал, гэты эпізод трымаецца па сутнасці толькі на агуднай ідэі апавесці. Ён мала надыхтаваны з пункту гледжання індывідуальных рысаў характару Міхаіла. Дакладней кажучы, п'есменнік перад гэтым не паказаў рысы характару, з якога-б гэты ўчынак вынікая арганічна.

І гэта ў поўнай меры датычыць іншых герояў апавесці. Мы іх добра адчуваем і разумеем, але бачым не так выразна, як хацелася-б. Адзначаны недахоп узаемаадносін асабліва таму, што сюжэт апавесці нескладаны, аўтар аднаўдэка сваёй індывідуальнасцю не ганеіцца за інтрыгуючымі перыпетыямі, а так сказаць, арганізуе бой на адрыгты мясцовасці, калі ўсё на виду. Тым з большай сілай і навізной павінны быць выписаны характары — інакш з чаго-ж будзе складацца жывая аэстэтычная цікавасць твора?

Эмэцтаназ у нумары апавяданне І. Шамякіна «Што ён страпіў?» у гэтых адносіннах вытанна адзначаецца. Тут з першых жа радкоў паўстае, як жывы, два розныя тыпы людзей. Праўда, у Шамякіна зусім іншая тэма апавядання, іншы жыццёвы матэрыял. Аднак мы ў дзевятым выданні гаворым толькі аб умелым п'есменніку праз поўныя дэталі, мову, характэрныя рухі даць выразна ўбачыць жывога чалавека.

У сваю чаргу І. Шамякіна нельга не папракнуць за поўную трафарэтынасць сюжэта. Сустрэча двух інстытутскіх сяброў праз многа гадоў. Шчыра радзёць з поваду гэтага, запрашэнне ў госці. Сабраць, які стайць на службовай лэсвіцы вышэй, прыязджае да таго, хто стаіць ніжэй. Аднак не толькі ў гэтым, а і на справе. На ўчастку работы «ніжэйстаячага» выдзюльчана абуральна непавага. Абдымаюцца прыняцтва размова, і надыходзіць канец дружбы.

Гэты сюжэтычны сітуацыі так ці інакш вар'іравалася ўжо не ў адным творы, і толькі Гасцінае І. Шамякіну ўменне жыццёвае характар дапамагае стварыць цікавае апавяданне, не пазаўдае навізі.

Што-ж датычыць ідэі гэтага апавядання, то яна, як і ідэя апавесці Кулякоўскага, — надзвычай важная і надэтанна. Асноўная думка апавядання звязана з чалавекам, з увагай і клопатамі аб ім. П'есменнік праводзіць яе, выкрываючы тых людзей, якіх не прамінуць выпадку сказаць гучнае слова аб ролі народа, аднак не хочучы бачыць, з чаго складаецца народ, — жывога чалавека з яго штодзённымі патрабамі.

Апавяданне Антона Аляхні «Пяць сутак» створана на матэрыяле вайсковага жыцця. І, безумоўна, яно з цікавасцю будзе прычтаны маладымі людзьмі.

У часопісе надрукаваны нізкі вершаў Хведара Жыцкі і Івана Калесніка, фото і кароткія біяграфічныя звесткі аб маладых палках. Можна ўсяляк вітаць гэтую форму. Хацелася-б толькі бачыць тут у далейшым больш маладых талентаў, адрыцкіх саміх часопісам. У гэтых адносіннах «Малодосць» павінна рэагнаваць сапартынаць з іншымі выданнямі, Каму-ж, як не ёй, выводзіць на рэспубліканскую трыбуну новых зодных паэтаў і празаікаў, якіх на перыферыі, несумненна, многа і будзе яшчэ больш. Апублікаваных-ж нізкі вершаў належыць аўтарам хоп і маладым, аднак ужо выступаўшым у рэспубліканскім друку.

Трэба з задавальненнем адзначыць, што ў першым-жа нумары часопіса пасля яго пераўтварэння павялічыліся вельмі карысныя і неабходныя рубрыкі «Размова аб мастацтве», пад якой змешчаны цікавыя артыкулы Янкі Касіні аб дапамозе Кузьмы Чорнага маладым п'есменнікам. Можна спадзявацца, што гэтая рубрыка будзе прысутнічаць у кожнай кніжцы часопіса, прычым сярод матэрыялаў, змешчаных пад ёю, безумоўна, павінны знайсці сабе месца дэталы выступленні нашых вобшчынных майстроў літаратуры і мастацтва.

І ёсць яшчэ адна надзвычай важная форма выхавання маладых п'есменнікаў, неспрыматая для чытачоў, — непасрэдная гутарка з аўтарам аб канкрэтным рукапісе ў рэдакцыйным кабінце. Чытач не заўсёды ўважэ сабе, як часам многа працуе рэдакцыя над тым ці іншым аублікаваным творам. Ён, як правіла, аддэ ўсё даніну захаплення толькі аўтару твора. Аднак як толькі на вочы яго трапляюць недарэчаныя рэчы, справа мяняецца. «Што яны там друкуюць?» — абурэцца чытач на адрасе рэдакцыі. Гонар сваёй «вытворчай маркі» абавязвае рэдакцыю падыходзіць да рэчэй, прызначаных для аублікавання, з асаблівай патрабавальнасцю, не перабольшваючы скідкі на маладосць аўтара (ад такой скідкі увогуле нікуды не дзесяцца).

У сувязі з гэтым нельга абыйсці маўчаннем апавяданне маладога празаіка А. Савіцкага «Белы гарлачык». На мой погляд, яго аублікаванне і ёсць той выпадак, калі скідка на маладосць перабольшана. Які змест апавядання?

Жыла-была непрыгожыя твора дзючынна. У выхадны дзень калектыву будгоста, у якім яна працавала, выехаў за горад, на адпачынак, а Васіліна адмовілася, ведаючы, відаць, што ёй цяжка будзе назіраць, як з іншымі дзючынніка гуляюць хлопцы, а з ёй — нічога. Лежачы на кавале ў інтэр'еце, дзючынна думала пра сваб адноўтв. Нарэшце вучыліны гоман выводзіць яе з гэтага стану, і яна рашуча накіроўваецца за горад. Шукаючы сваіх, Васіліна прыстае па дарозе да незнаёмай кампаніі. І тут на яе звярнуў увагу адзін небажытны выгляд хлопца. Наглядзчына на пачуццё асяляюцца, Васіліна ўсё-ж праз некаторы час пахалала Віктара (так звалі хлопца). Аднак, як вынікала ў час аднаго са спатканняў на ўзлесці, Віктар аказаўся хуліганам і нахабнікам. Ніколі ніякіх пачуццяў да Васіліны ў яго не было, акрамя жывельнага імкнення авалоць дзючыннай.

Вось фактычны матэрыял апавядання. Яго развіццё спадарожнічае лірычным вобраза белага гарлачыка — рачной вясёлкі, якую ў першым дзень знаёмства Віктар сарваў для Васіліны.

Апавяданне заканчваецца алтарымым настраем маладой Васіліна «сведзала, што гэта не можа ажыцьці вясёлка, і ўсё-ж хадыла на раку штодня, мяняла ваду ў шклянкі і сумна паглядзала на гарлачык. Гарлачык ужо не швіў, палёскі засыхалі патроху. Але сэрца не хацела падацца з гэтым. Нельга жылоба ў ім жыло чаканне нечага вялікага і харошага».

Не дзяка заўважыць, што сюжэтычны матэрыял апавядання прышоў у абуральную супярэчнасць з яго ідэяй залудай. Аўтар сапраўды ўзяў цікавую праблему, аднак не змог справіцца з ёю. Хуліган і палюба выступіў у апавяданні ў ролі збаўдзіцеля душы дзючынны ад пэсімізму і явер'я ў асабістае шчасце, разбудзіў у яе сэрцы «чаканне нечага вялікага і харошага».

З вялікай цікавасцю будзе прычтаны юнакам і дзючыннікам артыкул Надзеі Клімовіч «Чаму яны развісціся?». У нейкай меры блізка да сваёй праблематыцы да «Белага гарлачыка». Лаканічны, багаты думкамі і жыўнымі дэталі, ён узаімае да мастацкага твора. Дзе двух людзей, аб якіх расказвае Н. Клімовіч, сапраўды хвалюе. Трэба спадзявацца, што часопіс атрымае ад сваіх чытачоў ня мала вядукаў па гэты артыкул, бо гісторыя, расказаная ў ім, пераключыцца з многімі падобнымі і дае багаты матэрыял для размовы аб узаемаадносіннах маладой сямейнай пары, аб павазе інтэрасаў жанчын.

Агляд часопіса быў-бы няпоўным, калі-б не паянныць тут цікавыя жарыс С. Селіханова «Тры месяцы падарожжа і працы ў Кітаі», напісаны на добрым мастацкім узроўні жарыс С. Кухарава «Шчырасць» — аб спэсах у рабоце маладога старэйшага калгаса, выхаванні лэнінскага камасола Ульяны Крышталевіч, «Дзялагі амерыканскага Пуодзія», у якіх адлюстравана гаротны і беспрэсны лёс непражэцкага насельніцтва ў ЗША, старонкі матэрыялаў, прысвечаныя Янку Купалу, разнастайна складзены раздзел «У свеце мастацтваў», артыкул кінарэжысёра С. Герасімава аб экранізацыі палатнаў італьянскага «Нікі Дон», кароткія, удала падараныя звесткі аб капіталістычным ладзе жыцця пад агудным заглаўкам «Так яны жывуць», шматлікія ілюстрацыі і фотарэпродукцыі твораў выдзюльчана мастацтва. Усё гэта забяспечвае часопіс багатым зместам.

Павелічэнне фармату часопіса адрыла перад ім новыя магчымасці. Узраслі і задачы. Першы нумар «Малодосць» пасля пераўтварэння дае ўсе падставы заклічыць, што часопіс узяў правільны кірунак. Можна спадзявацца на яго шырокую папулярнасць у чытачоў.

У добры час!

Н. ПАШКЕВІЧ.

Старонкі гісторыі мастацтва

За невалікі час, літаральна за год, на сценах нашых тэатраў павялічыліся некалькі арыгінальных беларускіх п'ес. У драматычнае ідзюль вопытнай працы, журналісты, ідзе творчая моладзь.

Асабліва радуе, што на сцэну прыйшлі беларускія п'есы ў даволі значнай колькасці, калі ўлічыць той звычайны факт, што гэтым папярэднічала вострае безрэпертуар'е.

Першыя ітункі лічэ не робяць ваенны. Іх паяўленне — гэта хутчэй толькі прадвесце. Шэста падобнае — і ў сёняшнім дні нашай драматыцы. Азін ужо факт паяўлення на афішах новых назваў твораў, новых пачынаючых і маладых драматыстаў, безумоўна, радуе. Але самі п'есы, якія з'яўляюцца іны раз першымі спробамі яна, часта засмучаюць: вельмі-ж яны недасканалыя, паварожныя і слабыя ў мастацкіх адносіннах.

Наогул наша сучасная драматыка развіваецца, ідзе ў шырыню. І даволі шырока. Але пакуль што амаль не краінецца глыбіню. Наперадзе новы і, скажам, значна цяжэйшы этап. Этап, калі колькасць павінна абавязкова перарасці ў якасць, калі драматыка будзе развівацца не толькі ў шырыню, але і ў глыбіню.

Даўней пераагнём некалькі старонкаў з гісторыі тэатра імя Янкі Купалы, які на працягу ўсяго свайго шляху з'яўляўся кузняй сучаснай драматыцы, які здобуў беларускаму мастацтву вялікую славу.

У размове сяжмамо апуськаю драматыка Еўсеіііна Міроніча, не заўсёды і не ва ўсім дасканала і ў той-жа час арыгінальна і самабытна.

Памятаецца, колькі захадаў рабілася кіраўнікамі тэатраў, рэжысёрамі і актывістам, каб натхніць нашых п'есменнікаў — празаікаў і паэтаў — напісаць для калектыву п'есу. Колькі кідалася заклікаў, рэкламавалася дэкалярацыі. Ужо сам факт, што дабывалі ў драматыцы празаікі Іван Мельж, Яўген Васілевіч, узяліся працаваць для сцены Іван Шамякін, Мікола Гамолка і іншыя, абнаўдзёвае, многае абнаўе. Але-ж прыгадзіце час, і зусім нядаўна, калі ўсё заклікаў, дэкаляравалі былі марнымі.

А даўней звернемся да гісторыі. І Янка Купала, і Якуб Колас, і затым п'есменнікі маладзёжнага пакалення — Кузьма Чорны, Эдуард Самуілавіч, Змітрок Бядуля і іншыя — адчулі патрэбу, проста лічылі сваёй неабходнасцю пісаць для сцены, працаваць з тэатрам.

Кузьма Чорны, напрыклад, прыйшоў у калектыву купалаўцаў ужо сталым майстрам, праз год пасля паўналення ў друку яго рамана «Бацькаўшчына». Тэатр захапіў і тэма твора, і яго мастацкае вырашэнне. П'еса была напісана п'есменнікам пры самай актыўнай дапамозе ўсяго калектыву купалаўцаў.

У тэатр прыйшоў новы аўтар, празаік, здавалася-б такі дадкі ад жанра драматыкі. Проца яго ёміста, важкая, мова быццам-бы зарок заземлена, абжажарная, сітуацыі нібы паабзьявалі востры драматызм, а лады разгортваліся павольна, нетаропна. У творах мнства розных, трапіла заўважаных пільным вокам дэталей. Усё гэта рачы, на першы погляд, падарыла жанру драматыцы. Але гэта толькі на першы погляд...

Паўзёў у тэатры новы аўтар і адхіліў усё перасерагалыны меркаванні. Пасля «Бацькаўшчыны» яшчэ раз суджана было сустрэцца п'есменніку з тэатрам, новым творама «Ірэнка» яшчэ раз засвечыць

Традыцыі вучаць, здабыткі абавязваюць

А. Сабалеўскі

свае незвычайнае здольнасці драматыста. Ну, хопі-бы мова п'есы «Бацькаўшчына». Наогул пераважае Чорнага, у адпаведнасць ад некаторых герояў сучаснай драматыкі, — людзі вельмі намогаслоўныя і тым больш не краімоўныя. Ніякай рысоўкі, ніякіх моўных упрыгожванняў. Цяпер асобна драматыку чамусьці карыстаюцца такім метадам: таго героя надэдаць некалькімі эфектыўнымі слоўцамі, якія павінны адрзу аярнуць на сьце ўвагу, «прававаць» на вобраза, а разам з тым і на аўтара, таму падкінуць дзе-тры прымаўкі ці пагаворкі, траіць назваліся філасофіі выказваннямі ці проста прымусяць пятаваць твора іншых літаратараў, у большасці, відама, класікаў. Словам, аздабляюць воу герояў, быццам аздабляюць рознымі выветкамі і застаўкамі выніжкі, прызначаны для маладых школьнікаў. І пры гэтым шчыра вераць, што яны індывідуалізавалі мову персанажаў.

Уважліва перачытайце ад пачатку да канца п'есу «Бацькаўшчына» — і вы нічога не знойдзеце падобнага сказанаму. Ніводнага прыгожага эфектнага слоўца, ніводнай гучнай фразы. Героі Чорнага, як знарок, гавораць самым звычайнымі словамі, самай «празаічнай» мовай. І гавораць мала. Затое толькі па сутнасці, толькі тое, што неабходна выказаць, што адбываецца ўнутранаму стану героя. Паэспрабуйце знайсці персанажаў, якіх-б гаварылі доўга, туманна, сумна і надакучліва або паяўляліся на сцэну, каб прадэкламаваць аўтарскія фармулёўкі, сентэнцыі! Відаць, нічога з гэтых пошукаў не выйдзе.

У нас часта дэкаляраў актывіаў, якія іграюць у сучасных п'есах, тым, што ў іх аднастайны інтанцыі, што яны не ствараюць непаўторных вобразаў, а чытаюць са сцены тэкст у роліх. Але ці заўсёды вынікаюць адны актывіаў? Цяжка, ды і не магчыма знайсці новых, разнастайных інтанцыяў, знайсці што-небудзь залуднае, чалавечнае, калі ў іх звычайны газетны тэкст у дрэнным сэнсе слова, няхай нават і поўным чынам аздаблены.

Прыслухайцеся да мовы персанажа «Бацькаўшчыны» Леапольда Гушкі. Вазьміце сцэну марыльчанага вяселья. Здаецца, нічога асабістага ён не гаворыць, нічога няма ў яго мове аметнага. Самыя звычайныя словы аб самых звычайных рэчах. Аднак прыслухайцеся лепш, больш уважліва. Толькі імёна прыслухайцеся, а не ўчытайцеся. Скажам, як ён гаворыць пра тое, што ў яго незвычайны дзень. Імра гэта паўтараецца некалькі разоў і амаль аднолькавымі словазлучэннямі. Але колькі ўнутры гэтых фраз самаго разнастайнага інтанцыяў, складанай рытмікі, колькі шматлікіх адценняў. Які багаты сэнс; з кожным словам — рух думкі, рух душы чалавечай.

І таму зразумела, адкуль чэрпаў самыя разнастайныя інтанцыі Ул. Уладзімірскі, які ўвасабляў на сцэне купалаўцаў вобраз Леапольда Гушкі, чаму ў кожнай яго фразе білася трапяткая думка, кожнае слова несла глыбокі сэнс. Паспех Уладзімірскага абумоўлены аказ тым, што ён здолеў выкарыстаць багачце драматыцы, прынесены ў спектакль асабіста варты і назіранні.

Вобраз Леапольда Гушкі ў спектаклі вабачы вялікай жыццёвай і мастацкай праўдай. Перад гледачом праходзіў шлях чалавек. Шлях у развоўтну, у барацьбу за

родную сацыялістычную бацькаўшчыну. Шлях не прыкладаны, не пафэбрыяны ніякімі баламі.

Чорны, а ўсё-ж за ім і Ул. Уладзімірскі, які правільна ўвасабляў залуду п'есменніка, паказваў гледачам вялікую ўнутраную авалоўную чалавек. Не мякка выслана дражджы кроўчых героі Чорнага да канчатковай мэты, не дамагаюцца ён патрэбнага для драматычна выніку з лёгкасцю такой надзвычайнай, як нярэдка завоздзіцца сустракацца з падобнымі прыкладамі ў сучасных п'есах.

Не трэба гледачам бяскона спыраджаць, што драматург паказвае няпраўду, што так не бывае ў жыцці. Спыраджаць якраз у той час і аб тых рэчах, што бываюць у жыцці і нават вельмі часта. У чым-жа тут справа? Аказваецца, прычына проста. Не пераконвае драматург тым, што піша, а выдэ свайго героя па загады залуднаму плану, не лічыцца пры гэтым з логікай, ні з мастацкай праўдай.

Леапольд Гушка пайшоў актыўна змагацца за зямлю, за сваю бацькаўшчыну, за справы народныя, за сацыялістычны развоўтну. Гэта — факт. Але гледзячы як яго падаць, як яго выкарыстаць. Давіце ўмоўна ўважэ чабе такую карціну: Леапольд, спрадучэ заганнага парабка Леапольда Гушкі, які нават не адважваецца смела глянуць другому ў вочы, раптам, з самага пачатку п'есы, Кузьма Чорны ўзяў-бы на катурны, прымусяў вышчаць аўтарскія лозунгі і заклікі, па сутнасці і абсалютна правільныя. Што простае людзі, прычэнаны масы ўзімаліся на барацьбу, змагаіліся за развоўтну, за сацыялізм — сведка таму сама гісторыя. А вы напервы-б у тым аклічэнні, у праўду, у справы таго Леапольда Гушкі, які мы сабе ўмоўна абрысавалі?

Героі Кузьмы Чорнага праходзіць надзвычай складаны, пакутлівы шлях, пачынаючы ўсё адначасна, як трэба жыць, дзе трэба шукаць праўду. Спачатку ў яго толькі і імкненняў, толькі і марай, каб набыць шчыры уласны кавалачак зямлі, шчыра вераць, што там чалавек будзе абавязкова шчаслівым. Не так слова вымавіць баіца, каб часам не ўтывіць каго, каб не трапіць у няміласць. Чорны — тонкі знаўца душы чалавечай — з уразумальна сілай, з вялікай мастацкай праўдай паказвае нам унутраны свет героя, папуючы авалоўную гэтага чалавек.

І што ні сцэна, што ні ўчынак Леапольда Гушкі, то глыбіні пласт народнага жыцця, то прада гісторыі, праўда мастацтва. Урэшце Леапольд, Гушка прасвятляецца, пазнае шлях, якім трэба ісці да шчасця. Смела заклікае скіннуць цэра, разбурыць усю старую дзяржаўную машыну, сам становіцца актывным барацьбітом, нават старэйшай унаўважана ад яшчэ бэсак па канфіскацыі папскай маёмасці. Але колькі дарог прайдзе на да гэтага, колькі хістанняў, колькі роздзку. Здаду і часу, прадвезены ў турме, і гутаркі з развоўтнына настроям сваім сынам Адамем, і некалькі жыццёвых сустрэч з большавіком-падполшчыкам Евалем Івыным.

У творах сучаснай драматыкі нярэдка не ўдаюцца п'есменнікам вобразы камуністаў, атрымываюцца яны бяздзейнымі, нежыццёвымі. І не ўдаюцца, не атрымліваюцца таму, што іх паслява аўтар толькі перад развязкай, каб загадаць зняць дра-

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Па майстэрнях скульптараў

Пранікненне ў глыбіню нашай совецкай рэчаіснасці, праўдзіва і яркае адлюстраванне яе, паказ творчых новага жыцця — совецкага палатка — совецкай культуры Беларусі (бюсты П. Броўкі, Я. Цікоціна і інш.). Ён стварыў сэрцыю скульптурных партрэтаў п'есменнікаў рэспублікі і пачаў і гэтаму цікавую сэрцыю новымі работамі.

Традыцыі вучаць, здабыткі абавязваюць

(Заканчэне. Пачатак на 3-й стар.)

матычны канфлікт, пасылае на сцэну толькі з адной узгодненасцю — узгодненасцю сваёй схемі. І аразумела, такім персанажам не дадзена ў п'есе дзейнічаць па штоўцы змагання, штоўцы адстойвання. Ім толькі адведзена права вышчаць правільныя ісціны, паслухмяна выконваць заданы аўтарам. А значыць, драматург грашчы супраць праўды. Факты, якія на кожным кроку паўтараюцца ў нашым жыцці, ён узводзіць да схем, робячы тым самым іх фальшывымі, не спраўдзенымі.

Не тое бачым у Кузьмы Чорнага. Большык-папшольчык Емель Цывін актыўна змагацца за справы рэвалюцыі. Мы бачым яго ўчыні, адчуваем усю яго надзвычайна складаную работу, бо ён прышоў у п'есу не для таго, каб выкрывіць некалькі дэзючэў. Цывін, як і ягоныя ўсе героі п'есы «Байцаўшчына», пазнаецца не па словах, а па справах. Менавіта гэтыя рысы — асноўная сіла, якая рухае вобраз. Сам дзейнічае Цывін, сам змагаецца і няк нават амаль непрыкметна ўдзявае ў барацьбу і іншых. Кожны сумленны чалавек адчувае на сабе яго добратворны ўплыў, яго разумнае кіраванне, дапамогу.

Вось чаму з такім глыбокім пранікнёным зноў увасобіць гэты вобраз актыўнага змагара за існае народнае артыст Я. Зорай, па-зверску закатываны ў час вайны паншчыні захопнікамі. Смелы, рашучы, упэўнены ў сваіх справах і ў той-жа час сціплы, надзвычай задушевны, чалавечы — такі Цывін у таленавітым выкананні М. Зоравы.

Прыгадвае вобраз Цывіна, вынісаны Чорным з вялікай мастацкай сілай, а затым так на-майстарску ўвасоблены М. Зоравым, і міжволі думаеш, як лёгка ў даўгу ў гледача нашы драматургі, якія да гэтага часу не здолелі ўвасобіць поўнакрыўныя, жывыя вобразы комуністаў намагацца.

Шмат узнікае думак, аб многім хочацца гаварыць, спрачацца, калі перагортваеш некаторыя, толькі самыя слаўныя, самыя адметныя старонкі гісторыі мастацтва, якія адлюстроўваюць творы беларускай драматургіі і якія знайшлі прадэманстрацыю адлюстраванне на сцэне тэатра імя Янкі Купалы.

Да прыкладу драматургія Кандрата Крапівы, такая багатая і па ідэях, і па мастацкіх вартасцях, і па форме, і па зместу. І ўсе творы, за выключэннем толькі адной п'есы «Праба агнём», былі пастаўлены на купалаўскай сцэне. Усе яны, хоць і не ў роўнай ступені, мелі вялікі поспех.

І які-б значны беларускі драматычны твор мы ні бралі, ці ён будзе належаць Крапіве ці іншаму пісьменніку, нельга не заўважыць адной велікай характэрнай рысы. Гэтыя творы адлюстроўваюць не акіянебудзныя назначныя, мала характэрныя падзеі і факты. Напісаныя на шырокім дыягані, яны ў першую чаргу раскажваюць пра лёс чалавечы, лёс народаў. Наогул-жа не ў традыцыйнай беларускай драматургіі корпацыя ў дробязях, займацца прапагандай прыватных жыццёвых дэталюў. Гэта гордзіць і слава нашай драматургіі, традыцыі, якіх заўсёды нам трэба прытрымлівацца.

Разгарніце, калі ласка, хоць-бы п'есу Крапівы «Партызаны», народна-героічную драму, якая ў свой час была пастаўлена ў купалаўскай рэжысёрамі Л. Рахленкам і К. Саннікавым і дабыла для тэатра шырокую папулярнасць.

Артыстаў, наогул увесь калектыў купалаўскага тэатра драмы Крапівы, жывыя, чалавечыя вобразы. Натхніла гістарычная і мастацкая праўда, якой прасякнуты ўвесь твор «Партызаны». Вялікі падзеі, лёс чалавечы ў самай адказнай часе жыцця, калі вырашаліся надзвычай вострыя, хваляючыя пытанні: быць або не быць совецкай уладзе, сацыялізму. Цялая гістарычная эпоха так праўдзівая, так таленавіта ўвасоблена Крапівай у мастацкім творы.

Не раз на працягу больш дзвядцятыздовага актыўнага супрацоўніцтва Кандрата Крапівы з тэатрам імя Янкі Купалы калектыў даводзілася сустракацца з творами гэтага буйнейшага савецкага драматурга. І амаль кожная тэатральная ўзняцце на сцэне цэлага гістарычнага пласта, хваляючае вялікімі мастацкімі вартасцямі апавяданне аб значных падзеях, праўдзівыя старонкі жыцця народа. Акцёры, рэжысёры раслі, выхоўваліся на гэтых творах, узбагачаліся духоўна і ў сваю чаргу ўносілі сваё асабістае бачанне жыцця, рэчаў. Так, пры адзіных сумесных імкненнях стваралася яркае, хваляючае мастацтва, якое валодала думамі людскімі. Жыватворнай была сустрэча купалаўскага і з пісьменнікам Эдуардам Самуйленкам. Асабліва калі гаварыць пра спектакль «Пагібель воўка». Толькі вельмі шкада, што такіх сустрэч было мала.

Эдуард Самуйленак быў у творчай сувязі з рэжысёрам К. Саннікавым. К. Саннікаў як рэжысёр вырас на п'есах беларускіх драматургаў. Ён і сам расійскі беларускі драматург. Вельмі многія нашы драматычныя пісьменнікі абавязаны Саннікаву за яго чужыя адносіны, разумную парадку, добрую дапамогу. За тое, што так умее сціпана прычытаць п'есу.

Перапіска паміж Самуйленкам і Саннікавым — найлепшы сведка таго, навокалі быў зацікаўлены ў будучым спектаклі рэжысёр, які дапамагаву ёй да кожнай заўвагі, да кожнай пароды. Саннікаў ставіў спектакль не для таго, каб затым усім заявіць, што п'еса дрэнная, нікуды не вартая, але, бачыце, ён напаткаў шчаслівы лёс, бо, маўляў, добра ўвасоблена на сцэне. Саннікаў настойліва, прыпаіва працаваў сумесна з аўтарам, дапамагаў яму выправіць недахопы. Гэта было для яго кроўнай справай, святым абавязкам. Прыклаў, сапраўды варты пераважна для некаторых нашых рэжысёраў.

Наглядачы на тое, што пасобныя сцэны п'есы існалі, калі Самуйленак ужо быў прыкаваны да ложка, нягледзячы на тое, што ён не паспеў усе дапісаць, адшліфаваць, а сёе-тое, можа, і перапісаць, п'еса «Пагібель воўка» мае вялікі мастацкія вартасці. Больш таго, яна ў многім для нас пачувальна. Памылкі, якіх у свой час шчасліва пабег Самуйленак, нажалі, сустракаюцца і сёння.

Але спачатку прыгадаем, аб чым гэтага п'еса. Э. Самуйленак з'явіўся да найбольш значнага ў тагачасным жыцці, да таго, што заблава хвалявала народ. Барацьба совецкіх людзей, якія ўпэўнены будучы сацыялізм, супраць ішчэнаў, дыверсантаў і ўзлаліх ішчэнаў варажых элементаў, што з усіх сіл намагаліся падарваць мірнае жыццё, падарваць асновы сацыялізму, — такая тема твора.

На гэтую і ёй падобную тему, асабліва ў той час, дм і цяпер было напісана і пішачка многа п'ес. І як часта яны не ўзнаўляюцца вышэй звычайнага дэталюў. Некаторыя нават спрабуюць абгрунтаваць, што такі жанр народнага самай тэмай. Падобныя меркаванні беспаспартыя. І лепшы доказ таму — п'еса «Пагібель воўка», дзе галоўная рухаючая пружына — не падзеі, не займальныя інтрыга, а лагічнае развіццё характараў.

І другое, што асабліва для нас важна, пачувальна. Назва п'есы — умоўная, сімвалічная. Пад пагібелью воўка разумеецца пагібель усіх контррэвалюцыйных элементаў, якія, прыкравіваючыся рознымі маскамі, валі на совецкія тэрыторыі падрывную дзейнасць. У п'есе ворагі асуджаны на пагібель самай гісторыі. Між іншым, гэта вельмі добра ведаюць і самі ворагі.

І тым не менш яны паказаны даволі моцнымі, хітрымі. Відць, усе памтаюць, колькі хоць-бы за апошні час прайшло па нашых сідных ворагах самых розных маштабаў і «масцей». І як многія з іх былі дэкамі ад сапраўдных, а падобны на ворагаў панацых. З імі можна колькі хочаце забавляцца, можна гуляць у жмуркі, але яны не ўдзяюць ніякай сур'езнай сілы, іх няма чаго аспаргацца. А хіба ў падобных выпадках зноўдзяцца п'есе месца драматызму, хіба атрымаецца востра, сапраўдна барацьба, а значыць, уласна, і п'еса? Не, вядома.

А якраз часта драматургі, любячы і паважаючы станючых герояў, заада-жа аберагаюць іх у п'есе ад розных непрыемных акалічэнасцей, ад розных цяжкасцей. Калі даводзіцца сутыкаць іх з ворагам, то маляюць апошніх дурнымі. Барацьбу-ж дабра са злом таксама паказваюць несур'езнай, аблегчанай. А разам з тым ужо ніяк не па жадаанню і не па волі драматурга ў аналагічным становішчы апынаюцца і станючыя персанажы. Бо нельга-ж наогул стварыць жывы чалавечы характар, калі яму не дадзена дзейнічаць, актыўна змагацца.

Так, у п'есе Эдуарда Самуйленка моцныя ворагі, хітрыя, кемлівыя — яны сур'езная сіла, і каб перамагчы, а не трэба змагацца, змагацца сур'езна, а не гуляць у хаванкі. Якім страшным і небяспечным ворагам, хоць і асуджаным на пагібель, прадставаў са сідных Харкевіч у выкананні Г. Глебава. Знешне ветлівы, ліслівы да людзей, ён-жа, калі застаецца сам-насам аб са сваім кодам, жорстка, страшны. Гэта вораг, які выступае не адкрыта, а замаскавана, дзейнічае ліхэй самай. Яго не возьмеш голымі рукамі. Гэта вораг, які можа многа яшчэ нашкодзіць і з якім трэ-

ба ўпарта змагацца. Не менш страшны ў сваёй сутнасці і ў сваіх чорных справах Абабурка, вобраз якога ўвасобляў артыст Ул. Уладзімірскі. І глядач пакідаў спектакль з думкай, што недабыты яшчэ рошчкі варажых элементаў могуць учыніць многа злых спраў, што з імі штодзённа трэба змагацца.

Менавіта таму, што ў ім былі паказаны такімі моцнымі, небяспечнымі ворагамі, яшчэ арчэй, яшчэ больш поўна прадставаў з падмошчак сідны станючы персанажы. І сумленна дзядзюча Нація, якая ўрэшце ўстае па ўвасобіў са сваім бацькам Харкевічам (ролю гэтую з вялікім пранікнёным і майстарствам праводзіла артыстка І. Ждановіч), і крунаты сівіною дзядок Мірон Бокуць у выкананні В. Дзядзюшкі, і многія іншыя. Гэта тая сур'езная, моцная сіла, якая павінна была дабіваць і дабіваць варажых ахвасце.

Амаль усе беларускія драматургі былі цесна звязаны з тэатрам імя Янкі Купалы. На гэтай сідне яшчэ ў першыя гады існавання тэатра ішлі ўсе п'есы народнага персана Янкі Купалы. Даўга з падмошчак гукаў твор Р. Кобца «Гута». У выніку супрацоўніцтва М. Клімковіча з калектывам паявіўся спектакль «Кашары на Жарнасек» аб гістарычным мінулым беларускага народа. Гледачоў хвалявала праўдзівая апавяданне пра жыццё і дзейнасць Янкі Купалы ў спектаклі «Шчасце лавата» В. Віткі, Захаваўся ў рэпертуары «Паўлінка» Я. Купалы, «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона, «На крутым павароце» і «Простая дзядзючка» К. Губаровіча, «Выбачыце, калі ласка!» А. Макаўкіна. А колькі за гэтым пераймаюць значныя спектаклі, колькі з імі звязана акцёрскіх і рэжысёрскіх улад.

Большасць твораў беларускай драматургіі, якія ў свой час з'яўляліся для тэатра чуждымі, жыватворнай крыніцай, відць, яшчэ не раз занава аджывуць на сцэне, зноўдзяцца сваіх новых вытлумачальнікаў і гледачоў, як знайшла ўсе гэта зусім нядаўна п'еса Змітрака Бядулі «Салавей». І зусім не таму, як спрабуюць сцвярдзаць некаторыя таварышы, што тэатрам няма чаго ставіць. Гэтыя п'есы, праўдзівая адлюстраванні гістарычных працэсаў, жыццё і справы народнага старошкі гісторыі. Па іх будучы меркаваць, як жылі, за што змагаліся, аб чым марылі людзі на пэўных канкрэтных гістарычных этапах развіцця. А такія творы не могуць памаркнучы ад часу, устаць для сённяшняга гледача, які хоча ведаць не толькі нашу рэальнасць, справы цяперашніх дзён, але і мінулае свайго народа.

Вось чаму хочацца, і гэта жыццёва неабходна, каб будучыя чытачы і гледачы па нашай сённяшняй драматургіі, на нашых сучасных спектаклях мелі поўнае ўяўленне аб жыцці, дзейнасці, аб геріцкіх справах народа, як мы можам цяпер, напрыклад, меркаваць аб гэтым на п'есах і спектаклях тэатра імя Янкі Купалы, якія былі пастаўлены ім на пэўных гістарычных этапах.

Здабыткі купалаўскага тэатра — не яго ўласная маналогія. На тое яны і здабыткі, каб на іх вучыцца, лепш учыцца, а затым перамагчы недахопы і памылкі.

Нам трэба думаць не толькі аб мінулых трыбах і здабытках, але аб тым, што трэба дамагацца, трэба заваўваць іх і цяпер.

Некалькі дзён назад пачаліся прыёмныя экзамены ў Мінскім мастацкім вучылішчы. Звыш 150 юнакоў і дзяўчат пажадалі авалодаць складанай і цяжкай прафесіяй. Яны сабраліся з розных куткоў рэспублікі — Палесся, Віцебшчыны, Брэсцшчыны. Есць і такія, што прыехалі ў сталіцу Беларусі з Украіны, Смаленскай вобласці, далёкай Поўначы.

Адбыліся першыя іспыты па малюнку алоўкам. Другі экзамен быў не менш складаным — малюванне наюрморта акварэляю або маслам. На столах перад будучымі мастакамі чучалы птушак, гуркі, кветкі, гліняныя збан. Прадметы розныя па колеру. Неабходна правільна перадаць форму, аб'ём, размяшчэнне іх на паперы. І хоць часу для заданых экзаменаў адлучана дастаткова — 15 гадзін, — некаторыя спачатку прымаюць да работу, з захапленнем наківаючы контуры збана або кветкі.

Многія юнакі і дзяўчаты прыйшлі на экзамены з вопытам і добра падрыхтаванымі. Вось, напрыклад, Аляксандр Кушчэй. Ён закончыў дзевяць класаў сярэдняй школы ў Мінску. Малюваць — любімы занятка юнака. Два гады Кушчэй навучаў мастацкі гурток Палаца піонерар. Даўня мара яго — стаць мастаком. У мінулым годзе Кушчэй таксама здаваў экзамены, але па конкурсу не быў прыняты. Цяпер юнак зноў прыйшоў у аўдыторыю вучылішча. Ён настойліва дабіваецца свайго мэты.

Такое-ж непахіснае жаданне ў мінчан Вячаслава Позняка, Святлана Астроўскай, Івана Шындзюка з Мешчэўскага раёна Магілёўскай вобласці і многіх іншых.

У мастацкае вучылішча здаюць экзамены не толькі тыя, хто прыйшоў са школы, парты. Уладзімір Баранюк, вяртаючыся працаваць памочнікам майстра на Мінскім папярочна-машынным камбінаце. Малодзе ён даўно, Баранюк вырашыў прысвяціць сваё мастацтва. Здаюць экзамены калгасніца Старобінскага раёна В. Багдановіч, аўтаслесар з Жытомірскай вобласці В. Дзючэна, рабочы Мінскага заводу жалезабетонных вырабаў В. Смольяр. Ён нядаўна дэмабілізаваўся з рэвалюцыйнага Арміі.

Вялікую дапамогу юнакам і дзяўчатам, якія здаюць прыёмныя экзамены, аказваюць выкладчыкі вучылішча. Яны даюць кашуватныя па малюнку і жывапісу, даюць пампагоўныя парады.

На здмыку прыёмных экзаменаў мастацкім вучылішчам.

Уладзімір КОРБАН

Матылёк

На сідне дэкарыраванай сцяны, — Спектакль ў тэатры меўся быць. Над афармленнем мастакі папрашвалі... Ды і было ім што рабіць. — Напэўна, шмаг начай не спалі. Нарэшце ўсё. Святло пагасла ў зале, А сідну асвятлілі ліхтары. На сідне парк стары Алеі, лісьце ў рад пастаі, Усюды клёны высяцца, дубы, Таполя нахілілася крывава, — Стараіна выпісны сук любы, На месцы ўсё, але... чагосьці не хапае. Гледаць вядома рэжысёр здаець, Матылёк, ніяк не распаечне гаворку. І раптам праз акно зняворку На сідну ўляцэў звычайны матылёк. І сідна ажыла, — лісьце затрапталі, І ветрык зашумэў у бязьвіх кустах, Пачуўся нават ружай пах, І нібы птушкі ў парк заспявалі, — Жыццё зірнула з кожнага кутка.

Чытаець іншы твор — на месцы ўсё дэталі, Але няма... жывога матылёка.

Расце харавая гуітура

У параўнанні з мінулым годам у Дзвінскім раёне значна ўзраста харавая культура. Калі раней нават у раённым Доме культуры зусім не было харавога калектыву, дзядзючкі ён створаны і налічвае сёрак удзельнікаў. Дзівіць хор выступаў на абласным фестывалі. Ён ужо абслужыў сваімі канцэртамі калгасы імя Будзёйнага, «Чырвоная зорка», «Новы шлях» і інш.

У сувязі з саракагоддзем Савецкай улады ў рэпертуары хору паявіліся рэвалюцыйныя пьесы.

У раёне нарадзілася за апошні час многа новых калгасных калектываў самадзейнасці. У калгасе імя Будзёйнага Пацэўскага сельскае працуе хор, у якім налічваецца 20 спявакоў. Сакратар партыйнай арганізацыі тав. Маслоўскі надае вялікую ўвагу развіццю мастацкай самадзейнасці ў калгасе. Ён сам — удзельнік хору і інструментальнага трыа. У бліжэйшыя дні самадзейныя артысты выедуць з канцэртаў у палыныя бригады арцелі.

У калгасе імя Варшавыя харавы калектыв меў ужо некаторы вопыт у рабоце. Кіруючы — загадчык хатчытальні Іван Петрасюк — сам добра іграе на гармоніку. Нам удалося пабываць на адной з рэпетыцый і паслухаць задушевныя беларускія пьесы. Гэты харавы гурток, які абслугоўвае канцэртамі не толькі бригады свайго калгаса, а і суседнія сельсаветы, ахвотна дзеліцца сваім творчым вопытам, аказвае добры ўплыў на калектывы мастацкай самадзейнасці іншых калгасоў.

І. МАЦІН.

У раённым бібліятэцы

Заслужаным аўтарытэтам срод чытачоў карыстаецца Жабінкаўская раённая бібліятэка. Яе кніжны фонд — звыш шаснаццаці тысяч таму кніг палітычнай, мастацкай і навуковай літаратуры. Колькасць пастаянных чытачоў — 700 чалавек.

На перыяд летне-асенніх палыных работ бібліятэка арганізавала 15 бібліятэчных-перасолак і накіравала ў калгасы імя Калініна, «Маладая гвардыя» і інш., дзе няма спайх уласных бібліятэк.

У бібліятэцы адкрыта выстаўка літаратуры, часопісы і газет пад назвай «Своечасова і без страт збіраў ураджаі». На выстаўцы знаходзіцца літаратура, у якой паказаны вопыт лепшых камбайнераў нашай краіны па раздзельнай уборцы збожжавых культур, парады спецыялістаў сельскай гаспадаркі і старшын лепшых калгасоў па пытаннях уборкі, абмолоту і захавання ўраджаю. Літаратура таксама выстаўка пад назвай «Беларуская ССР за 40 год Савецкай улады».

У сваёй рабоце загадчыца раёнай бібліятэкі Е. Янкава абнавірава на шматлікі актыў, які ёсць пры бібліятэцы. Яе памочнікі — настаўніца Е. Чэрнік, сакратары райкомаў партыі на зонах Жабінкаўскай і Рагачынскай МТС, дырэктары школ і шматлікая сельская інтэлігенцыя.

А. ПУШКАРЧУК.

Вялізны канцэрт

Беларуская дзяржаўная філармонія наладзіла для працоўных горада Маладзечна вялізны сімфанічны канцэрт.

Аркестр пад кіраваннем дырыжора Б. Афанасьева выканаў творы Чайкоўска-

Галоўны рэдактар Мікола ТКАЧОУ.

Рэдакцыйная калегія: Заір Азгур, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШЫНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман СБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Янка ШАРАХОўСкі Іван ШАЦІЛА, Рымгор ШЫРМА.

АДРАС РЕДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарова, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25 аддзела літаратуры — 3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры — 3-21-53.

Дукарыя імя Сталіна.

АТ 00340

Першы спектакль гасцей

Аперэтай Ю. Мілюціна «Пацалунак Чаніты» пачаў гастролі ў Мінску Іванаўскі тэатр музычнай камедыі. Гэта адна з апошніх работ таленавітага калектыву. Зараз, калі ў Маскве адбываецца VI Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў, змест аперэты «Пацалунак Чаніты» асабліва актуальны.

Дзея адбываецца ў адным з ціхаакіянскіх гарадоў — Сан-Ларэнта. Група студэнтаў універсітэта жадае паехаць на фестываль у Маскву, але ў іх не хапае сродкаў, каб ажыццявіць свой намер. І вось студэнтка Чаніта рашае дапамагчы сябрам. Яна спывае на пляшчы перад народам, каб сабраць патрэбныя грошы для паездкі. Чаніту заўважае антрапронёр Чазарэ. Ён жадае, каб яна спявала ў яго бары. Для гэтага ён дае патрэбныя грошы на паездку на фестываль, але з умовай, што Чаніта павінна будзе яго падалаваць. Шляхам правакацыі і подкупу паліцы Чазарэ затрымлівае сяброў Чаніты і саджае іх у турму. Каб выратаваць студэнтаў з турмы, яна аздажджаецца стаць спявачкай у бары і падпісвае з Чазарэ кантракт. Але той падсоўвае дзядзючкіне кантракт аб уступленні з ім у шлюб. Студэнты вызвалены і могуць ехаць на фестываль, аднак цяпер не можа ехаць Чаніта. У самым разгар шлюбнай царымоні студэнткі замест Чаніты прывозіць у паркву спявачку Анжэлу, якая даўно спывае ў бары Чазарэ і марыць стаць яго жонкай.

З рэліцэ студэнты пакідаюць горад і едуць у Маскву на свята маладосці. Спектакль вызначаецца музычнасцю і эдажданасцю вакальнага ансамбля. Акцёры іграюць шчыра, темпераментна і надзяляюць сваіх герояў праўдзівымі, жыццёвымі рысамі. Тэатральны калектыў стварыў цікавыя спектаклі, у якіх вядучае месца займае музыка.

Вялікую работу прабёў галоўны дырыжор тэатра Н. Фодін, які добра адчуў змест і стыль музыкі Ю. Мілюціна, тонка раскрасіў партытуры аперэты. Дырыжор прыклаў значныя намаганні, каб музыка гу-

чала свежа. Аркестр гучыць добра: чуваць усіх удзельнікаў ансамбля. Выразна, рытмічна гучыць аркестр у балетных нумарах. Спектакль вызначаецца музычнасцю і эдажданасцю вакальнага ансамбля. Хор спывае стройна, дасягае агульнай нюансіроўкі з аркестрам.

Рэжысёр А. Храмчанка знайшоў многа

цілавых, дасціпных мізансцэн, удаля ўвасобіў змест аперэты. Асабліва ярка сідна бойкі ў фінале першага акта і фіналі спектакля. Цёпла, таленавіта і з мастацкім густам аформіў тую галоўную мастак тэатра А. Шаўкоўнік. З выканаўцаў партыі перш за ўсё трэба адзначыць артыстку В. Бірыла (Чаніта). Артыстка валодае прыемным голасам. Вобраз спявачкі Чаніты кранае глыбокай шчырасцю. В. Бірыла выдатна вядома і танцавальныя нумары. Трэба толькі адзначыць, што ў верхнім рэгістры голасу ў В. Бірыла часам можна заўважыць фальшывую інтанацыю. Хапелася-б, каб артыстка пазбавілася гэтага недахопу. Ролю студэнта Пабла выконвае артыст В. Багдану. Нягледзячы на тое, што артыст спывае вельмі музыкальна, у сцёнічных адносінах вобраз Пабла пазбаўлены жывасці і тэмпераменту.

Выканаўца ролі Анжэлы (артыстка З. Дуброўская) ў асноўным удаля раскрасівае вобраз. Хоццацца параіць маладой ар-

тыстка М. Палачэнка ў гэтым спектаклі не здалося выйсці за рамкі лібрэта, яе вобраз Аніты атрымаўся мала цікавым і стандартным. Па-аперэтану трафарэтным выглядае ў спектаклі і вобраз антрапронёра Чазарэ (артыст А. Малешка). Нягледзячы на знешнюю эфектнасць, вобраз Чазарэ не выходзіць за рамкі тыповога аперэтаннага «злодзея», якога мы бачылі ў многіх спектаклях.

З сапраўдных прафесіянальных майстроўствам выконваць свае ролі ў спектаклі Ю. Чарноў (Вундэрвуд) і Э. Май (Кавалькадос).

Яркі жанравы вобраз крывадушнай Разаліі, увасоблены Л. Адамантавай, якая выступае ў характэрнай ролі ўпершыню. Мы ведаем гэтую артыстку як выканаўцу партый герані, і таму выступленне яе ў новым амплуа, якое вызначаецца яркай вадмыванасцю, выклікае выключнае эдажданне. У ансамблі з Л. Адамантавай добра выступаюць артысты В. Ялоўдзевы, Н. Каламаца і Н. Ермілава. Балетны нумары, паказаныя ў спектаклі, не ўдзяляюць ніякай цікавасці як па пастаўноўцы (балетмайстар В. Жэбуўскі) танцаў, так і па выкананню. Кардэваліт у гэтых нумарах танюць не зладана. Па зместу аперэты гэтыя нумары з'яўляюцца ўстаўнымі, і, можа, было-б лепей для спектакля, каб іх не было зусім.

Нягледзячы на некаторыя асобныя недахопы, Іванаўскі тэатр яркі малаўнічы спектакль. Ён сведчыць аб творчым росце калектыву тэатра, аб яго музыкальнай і сцёнічнай культуры.

Радасна і тое, што Іванаўскі тэатр пачаў свае гастролі спектаклем на тэму сучаснасці і што ў яго рэпертуары значнае месца адведзена творам совецкіх кампазітараў.

Ю. МАТРАЕУ,
артыст Беларускага тэатра оперы і балету.

</